

2022 - 2027

FEDERAAL ACTIEPLAN MARIEN ZWERFVUIL

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD	3
VERKLARENDE WOORDENLIJST	4
1. INTRODUCTIE	6
Problematiek.....	6
Het eerste actieplan	10
2. DOELSTELLINGEN EN ROL VAN HET FEDERALE ACTIEPLAN MARIEN ZWERFVUIL	11
Ontwikkeling van het tweede actieplan	11
Doelstellingen.....	11
Rol van het actieplan	11
3. ACTIES	12

VOORWOORD

“

Plastic afval vormt één van de grootste bedreigingen voor onze natuur en de biodiversiteit in de oceanen. Het doodt wilde dieren, verzwakt ecosystemen en brengt schade toe aan de visserij en het toerisme. De Noordzee is het grootste natuurgebied van ons land. Toch komt er veel zwerfvuil en plastic in terecht dat dan ook aanspoelt op onze stranden. Actie is daarom dringend nodig! Om de hoeveelheid afval in onze zeeën te verminderen, nemen we initiatieven op allerhande niveaus. Zo is er een historisch akkoord in het kader van UNEA om een internationaal bindend instrument te ontwikkelen dat plastic vervuiling zal beëindigen. Daarnaast is er de aanneming van een nieuw regionaal actieplan marien zwerfvuil bij OSPAR, een actieplan binnen IMO om vervuiling van schepen aan te pakken en het zero pollution action plan op Europees niveau. Ook op nationaal niveau nemen we onze verantwoordelijkheid. Het nieuwe actieplan staat en valt met de samenwerking tussen de verschillende partners. Afval bestrijden kunnen we niet alleen. Iedereen moet een steentje bijdragen en samen kunnen we het verschil maken.”

VINCENT VAN QUICKENBORNE,

VICE-EERSTEMINISTER EN MINISTER VAN JUSTITIE EN NOORDZEE

“

Zwerfvuil in zee is een hardnekkig maar gelukkig vermijdbaar probleem. Het is het gevolg van een wegwerpcultuur. Een cultuur die we kunnen veranderen. Door producten op de markt te zetten die niet gemaakt zijn om weg te gooien. Door producten zo aan te bieden dat het mensen uitnodigt om ze terug te brengen voor hergebruik en recycling. Door als consument wegwerp te vermijden en correct te sorteren. Door in de visserij praktijken toe te passen die geen aanleiding geven tot afval in zee. Ik ben blij dat we met dit plan een volgende stap zetten richting een propere zee. Die is nodig, want zwerfvuil leidt tot belangrijke schade voor het plantaardig en dierlijk leven. En vroeg of laat komt het letterlijk terug op ons bord. Wereldwijd groeit het besef dat onze zeeën en oceanen cruciaal zijn voor het leven op onze planeet. Ik ben dan ook blij dat we met dit plan niet enkel inzetten op het opruimen van zwerfvuil, maar ook op het voorkomen ervan.”

ZAKIA KHATTABI,

MINISTER VAN KLIMAAT, LEEFMILIEU, DUURZAME ONTWIKKELING EN GREEN DEAL

Verklarende woordenlijst

AFKORTING	BETEKENIS
AHOEWG	Ad hoc open-ended expert working group
BIN	Beleidsinformerende Nota
BMDC	Belgian Marine Data Center
BNZ	Belgisch deel van de Noordzee
CP	Contracting party (verdragsluitende partijen)
cSBO	Strategisch Basisonderzoek voor Clusters
CEN	Europese standaardisatie commissie
CEN/TC	Europese standaardisatie commissie / technisch comité
DG Scheepvaart	Directoraat-generaal Scheepvaart
ECHA	Europees Agentschap voor Chemische Stoffen
EoL	end-of-life
EU	Europese Unie
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
FFL	Fishing for Litter
HELCOM	Baltic Marine Environment Protection Commission
ICES	International Council for the Exploration of the Sea
IDOD	Integrated and Dynamical Oceanographic Database
IODE	International Oceanographic Data and Information Exchange"
ILVO	Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek
IMO	International Maritime Organisation
INC	International Negotiating Committee
KB	Koninklijk Besluit
KBIN	Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen
KRMS	Kaderrichtlijn Mariene Strategie
MARPOL	International Convention for the Prevention of Pollution from Ships
MIM	Maritiem Instituut Mercator
MLW	Marine Litter Watch
NBN	Belgisch Bureau voor Normalisatie
NEAES	North-East Atlantic Environment Strategy (OSPAR)
Ngo	Niet-gouvernementele organisatie
OGW	Open Ended-Working Group
OSPAR	Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic
OSPAR ICG-ML	Intersessional Correspondence Group on Marine Litter
OSPAR RAP ML	OSPAR Regional Action Plan for Marine Litter

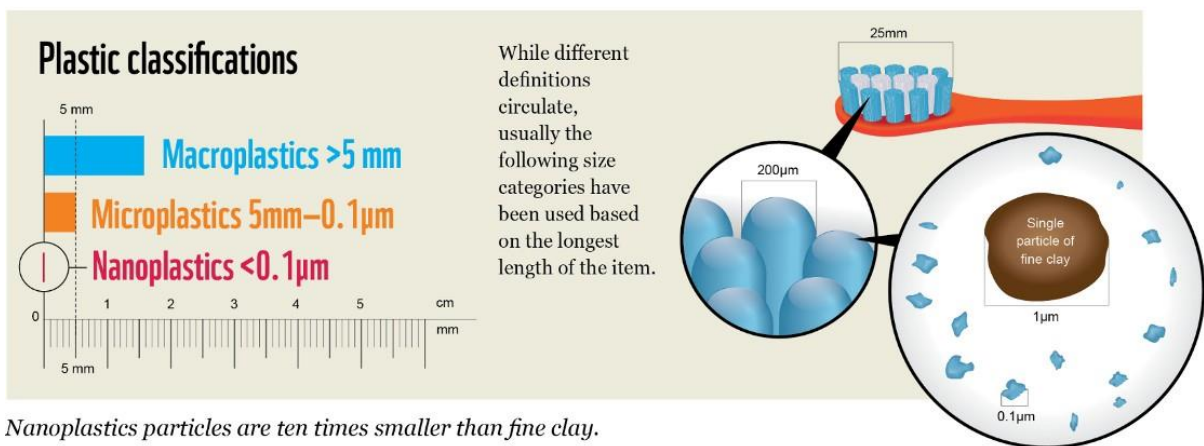
OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
PLUXIN	Plastic Flux for Innovation and Business Opportunities in Flanders
PRF-richtlijn	Port Reception Facilities-richtlijn
PVC	Polyvinylchloride
REACH	Systeem voor registratie, evaluatie en toelating van chemische stoffen die in de Europese Unie geproduceerd of geïmporteerd worden
SDG's	Sustainable Development Goals
SMART	Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden
STCW-F-verdrag	Internationaal verdrag van 7 juli 1995 betreffende de normen inzake opleiding, diplomering en wacht dienst van personeel van vissersvaartuigen
SUP-richtlijn	Single Use Plastics-richtlijn
UNEA	United Nations Environment Assembly
UNEP	Milieuprogramma van de Verenigde Naties
UPV	Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid
VLAREM	Vlaams Reglement betreffende de Milieuvergunning
VLIZ	Vlaams Instituut voor de Zee
VTE	Voltijds Equivalent
VVC	Vlaamse Visserij Coöperatie
WPIEI	Working Party on International Environment Issues

1. INTRODUCTIE

Problematiek

Hoewel marien zwerfvuil vroeger enkel werd beschouwd als een esthetisch probleem, is het nu vooral bekend omwille van de zichtbare schade die het toebrengt aan mariene habitats en de organismen die daarin leven. Al het mariene leven, van het kleinste plankton tot de grootste walvis, en ook de mens via de voedselketen, wordt beïnvloed door de aanwezigheid van afval in het water. Omdat zwerfvuil wijdverspreid is over de zeeën en oceanen en zich over de hele waterkolom kan bevinden – van drijvend afval tot afval op de zeebodem – is het moeilijk om het te verwijderen, eenmaal het in de oceaan is terechtgekomen.

Een aspect dat hierbij vaak minder belicht wordt, is microplasticsverontreiniging. Microplastics zijn alomtegenwoordig in het milieu en menselijke leefruimtes, van de lucht die we inademen, het drinkwater dat we drinken tot het voedsel dat we eten. Primaire microplastics worden enerzijds toegevoegd aan scrubmiddelen en cosmetica. Anderzijds komen ze vrij door het schuren van grote kunststof voorwerpen tijdens fabricage, gebruik of onderhoud. Voorbeelden hiervan zijn de erosie van banden tijdens het rijden of van het schuren van synthetisch textiel tijdens het wassen. Secundaire microplastics ontstaan door de afbraak van grotere plastic voorwerpen tot kleinere plastic fragmenten zodra zij aan het mariene milieu zijn blootgesteld. Dit gebeurt door fotodegradatie en andere verweringsprocessen van verkeerd beheerd afval, zoals weggegooid plastic flesjes, of door accidentele verliezen van bijvoorbeeld visnetten. Bovendien kunnen microplastics nog verder afbreken tot nog kleinere deeltjes genaamd nanoplastics (Figuur 1).

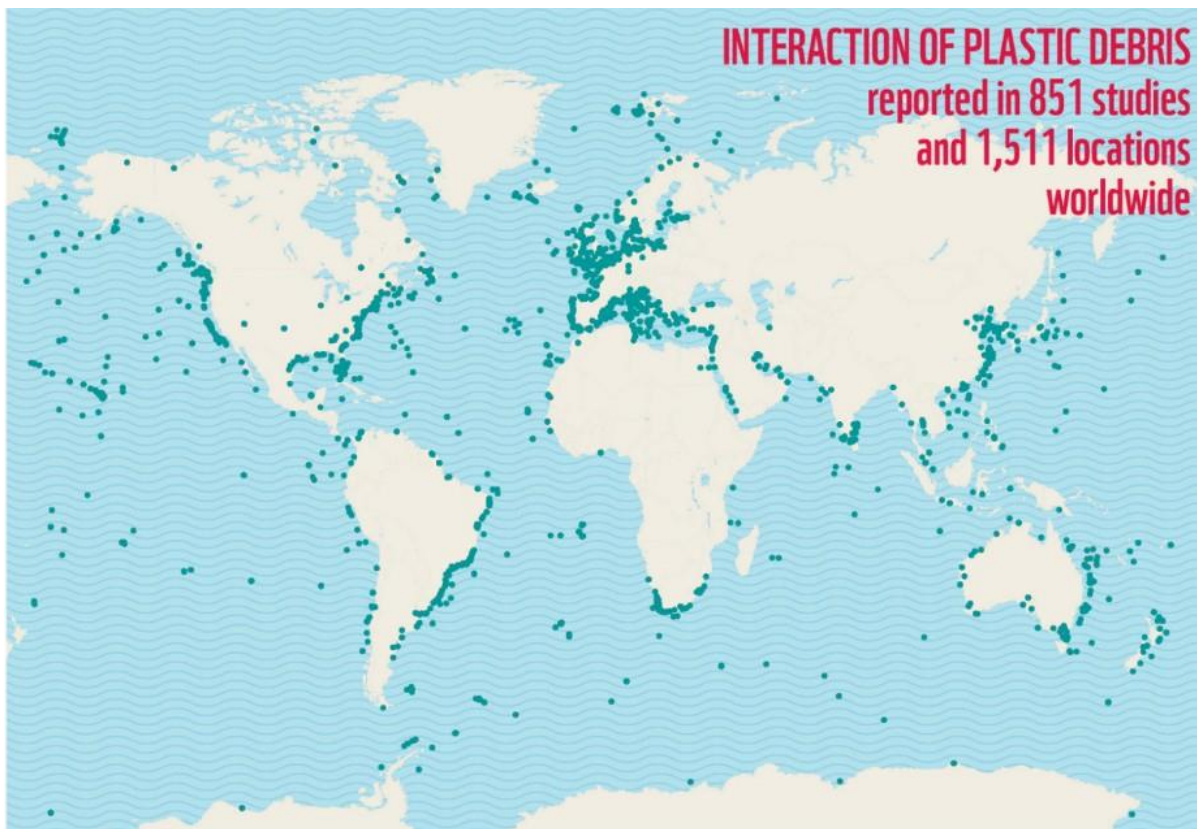
Nanoplastics particles are ten times smaller than fine clay.

FIGUUR 1: PLASTICINDELING/CLASSIFICATIE OP BASIS VAN GROOTTE © HAKAN LOKANĀULU

Interacties tussen marien zwerfvuil en zeeleven werden al in 851 studies en op meer dan 1500 locaties in de wereld vastgelegd en het aantal van deze studies blijft toenemen (Figuur 2). Hoewel zeevogels, schildpadden en zoogdieren die afval opeten of erin verstrikt geraken de meeste aandacht hebben gekregen (met een gedocumenteerde impact op meer dan 700 soorten¹), worden de effecten op andere organismen, zoals vissen en ongewervelde dieren, ook steeds duidelijker en beter in kaart gebracht.

1 Kühn, S., & Van Franeker, J. A. (2020). Quantitative overview of marine debris ingested by marine megafauna. *Marine pollution bulletin*, 151, 110858..

2 Catarino, A. I., Kramm, J., Voelker, C., Henry, T. B., & Everaert, G. (2021). Risk posed by microplastics: Scientific evidence and public perception. *Current Opinion in Green and Sustainable Chemistry*, 29, 100467.

FIGUUR 2: KAART VAN INTERACTIES TUSSEN PLASTIC EN ZEELEVEN. DE STIPPEN OP DE WERELDWIJDE KAART VERWIJZEN NAAR 1.511 LOCATIES GERAPPORTEERD IN 851 STUDIES (LITTERBASE) © 2022 WWF GERMANY

Ondanks het beperkt bewezen risico van microplastics voor biota dat blijkt uit het huidige wetenschappelijk bewijsmateriaal², meent de publieke opinie dat ze een ernstig risico vormen voor het milieu en de menselijke gezondheid. Door de opname van microplastics door bepaalde zeeorganismen, komen deze partikels ook terecht in de voedselketen, en worden deze uiteindelijk ook door de mens geconsumeerd. Bovendien bestaat de hypothese dat plastic partikels allerlei organische stoffen uit het zeewater kunnen absorberen en antimicrobiële resistentie in de hand kunnen werken. Verder bevatten (micro)plastics vaak additieven die tijdens de productie worden toegevoegd, die op hun beurt toxische eigenschappen hebben. De plastic partikels worden op die manier een concentratie van schadelijke stoffen en kunnen dus ook een negatief effect uitoefenen op de mens en zijn omgeving. Microplasticdeeltjes werden al teruggevonden in de uitwerpselen van mensen en zorgen voor darminflammatie. Een recente studie vond deze nanodeeltjes zelfs terug in menselijk bloed. Dit impliceert dat de deeltjes zich ook zouden kunnen verspreiden in het lichaam. Meer onderzoek is echter nodig om de volledige impact van plastics op de menselijke gezondheid in kaart te brengen.

Even divers als de gevolgen van plastic, zijn de bronnen en manieren waarop het in de zee terechtkomt (Figuur 3). De belangrijkste bronnen op zee zijn visserij, aquacultuur, scheepvaart, offshore-infrastructuur, toerisme en recreatie³. Op land zijn de belangrijkste bronnen zwerfvuil van particulieren of industrie, landbouw, binnenvaart, onbehandeld rioolwater en stormlozingen, toerisme en recreatie. Via de beekjes, rivieren en de wind vindt dit afval vervolgens zijn weg naar onze zeeën.

Naar schatting belandt er elk jaar ongeveer 11 miljoen ton plastic afval in de oceaan⁴. Deze toevloed van zwerfvuil zou tegen 2040 wel eens verdrievoudigd kunnen zijn. Zwerfvuil wordt ondertussen overal in het mariene milieu aangetroffen: op stranden, aan het zeeoppervlak, in de waterkolom, op de zeebodem en in zeedieren. Het is één van de dringende globale uitdagingen van onze tijd en het Belgische deel van de Noordzee vormt hier geen uitzondering. Observaties tonen aan dat er gemiddeld 3.875 items drijvend zwerfvuil per km² terug te vinden zijn. 95,7% van dit afval bestaat uit plastic. Op de strandlijn worden tobt meer dan 130 items per 100 m teruggevonden. Afval op de zeebodem is moeilijker op te meten. Bij het vissen met een boomkor met fijnmazig net (20 mm maaswijdte aan het uiteinde), werden dicht bij de Belgische kust tot maximaal 4.100 ± 6.500 items per km² zeebodem teruggevonden in het net. Dit is echter een onderschatting omdat niet alle afval wordt opgevist⁵.

Om de omvang van zwerfvuil in oceanen en op zee terug te dringen, hebben verschillende internationale autoriteiten, de EU en regionale zeeconventies al stappen ondernomen om dit probleem in kaart te brengen en aan te pakken. Over de belangrijkste globale overeenkomsten wordt onderhandeld in het kader van het Milieuprogramma van de Verenigde Naties (UNEP) en het Agentschap voor de veiligheid, de beveiliging en de milieuprestaties van de internationale scheepvaart (Internationale Maritieme Organisatie, IMO).

De Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS) van de Europese Unie schrijft voor dat de EU-lidstaten ervoor moeten zorgen dat "de eigenschappen en hoeveelheden zwerfvuil op zee geen schade veroorzaken aan het kust- en mariene milieu". Vervuiling van de zeeën door kunststoffen en microplastics is een van de drie belangrijkste gebieden van de strategie voor kunststoffen, die in 2018 door de Commissie is goedgekeurd; de meeste voorgestelde acties houden direct of indirect verband met zwerfvuil op zee, met inbegrip van de internationale dimensie daarvan. Vlaggenschipinitiatieven tegen plasticvervuiling van de oceanen, die voortvloeien uit de strategie, zijn onder meer de richtlijn inzake kunststoffen voor eenmalig gebruik en vistuig die een reeks ambitieuze maatregelen introduceert, het nieuwe actieplan voor circulaire economie en de PRF-richtlijn betreffende havenontvangstinstallaties.

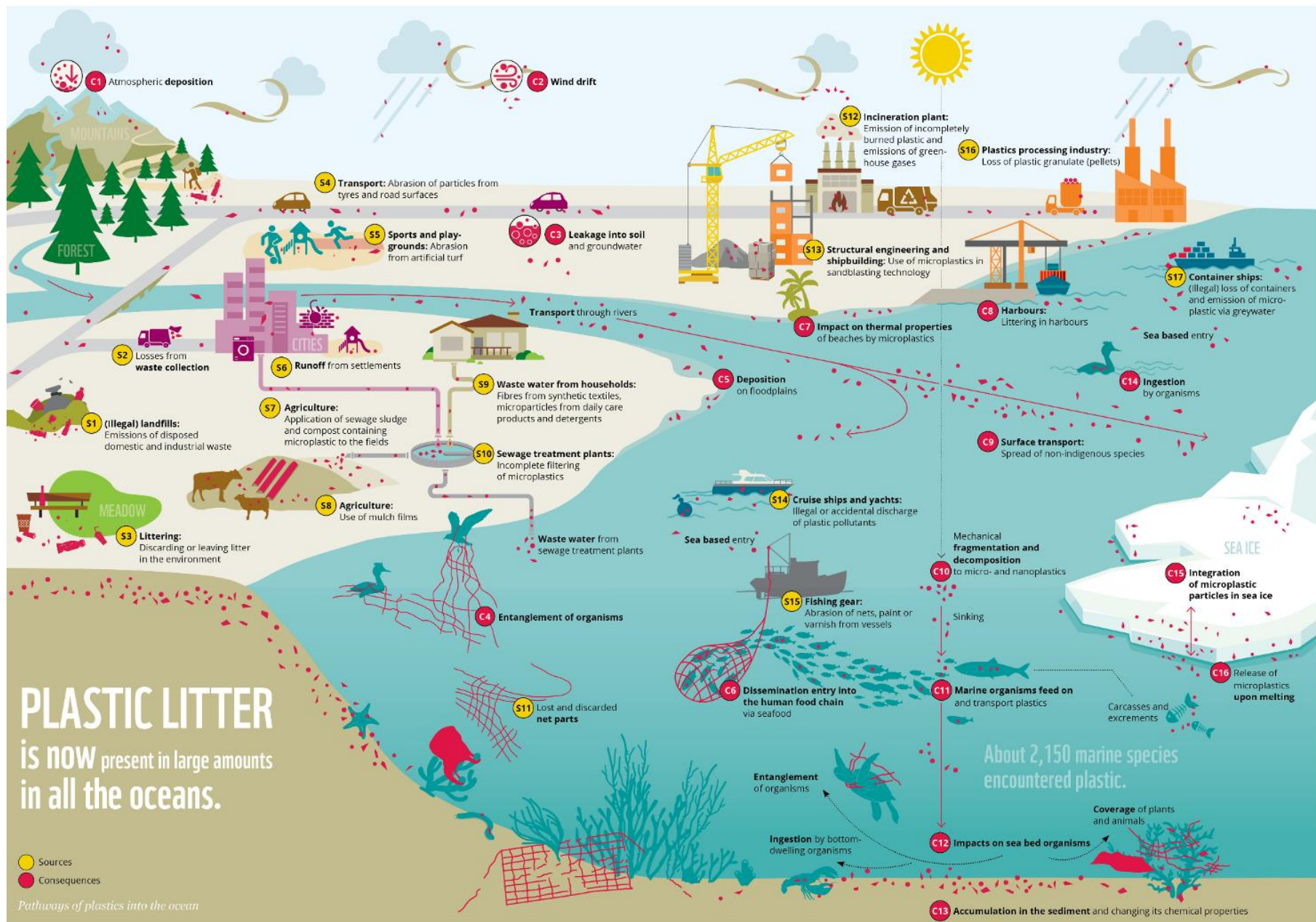
Regionale zeeconventies zoals OSPAR en HELCOM met hun vernieuwde regionale actieplannen maken het mogelijk om ervaringen uit te wisselen, zowel binnen als tussen regio's, over diverse kwesties van gemeenschappelijk en globaal belang, en concrete mogelijkheden te identificeren om de samenwerking en coördinatie inzake visserij- en milieuvraagstukken te verbeteren. Actie op Belgisch niveau om aan de slag te gaan rond marien zwerfvuil en al deze verschillende actieplannen en richtlijnen te coördineren, kon dus niet uitblijven.

3 Hahladakis, J. N. (2020). Delineating the global plastic marine litter challenge: clarifying the misconceptions. *Environmental monitoring and assessment*, 192(5), 1-11.

4 Lau, W. W., Shiran, Y., Bailey, R. M., Cook, E., Stuchtey, M. R., Koskella, J., ... & Palardy, J. E. (2020). Evaluating scenarios toward zero plastic pollution. *Science*, 369(6510), 1455-1461.

5 Devriese, L. I. en Janssen, C. R. (2022). Beleidsinformerende Nota: Overzicht van het onderzoekslandschap en de wetenschappelijke informatie inzake (marien) zwerfvuil en microplastics in België. VLIZ Beleidsinformerende nota's BIN 2022_001. Oostende. 57 pp <https://dx.doi.org/10.48470/27>

FIGUUR 3: BRONNEN, VERSPREIDINGSROUTES EN GEVOLGEN VAN MARIEN ZWERFVUIL IN DE OCEANEN © ANITA DRBOHLAV /WWF
 FEDERAAL ACTIEPLAN MARIEN ZWERFVUIL 2022-2027

Het eerste actieplan

Het [eerste Federale Actieplan Marien Zwerfvuil](#), geschreven in 2017, richtte zich op de aanpak van marien zwerfvuil, dat gedefinieerd wordt als “elk vast materiaal dat door de mens werd vervaardigd en direct of indirect, opzettelijk of onopzettelijk, terechtkomt in het mariene milieu”. Marien zwerfvuil bestaat hierbij uit afval dat zowel afkomstig is van activiteiten op zee als op land. Sindsdien vormde dit actieplan de leidraad om het zwerfvuilprobleem op zee doelgericht aan te pakken. Het oorspronkelijke plan omvatte in totaal 55 acties ingedeeld in zeven thema's: coördinatie, aanpak aan de bron, opruiming, communicatie & sensibilisering, monitoring, toezicht & controle en samenwerking. Uit deze 55 acties werd voor ieder thema één prioritaire actie geselecteerd, die de grootste meerwaarde in de strijd tegen marien zwerfvuil kon verwezenlijken.

Tot de succesvolle resultaten van het eerste plan behoren onder meer de oprichting van de nationale werkgroep 'marien zwerfvuil' waar de coördinatie met alle gewestelijke overheden en kustgemeenten plaatsvindt, het akkoord met de cosmeticasector voor het vrijwillig uifaseren van microplastics, de opkuis van het scheepswrak de West-Hinder, de uitvoering van het Fishing for Litter-project, en de partnerovereenkomst in verband met pollutiebestrijding op zee. Voorts werd vooruitgang geboekt met het regionaal actieplan van OSPAR en de implementatie van de SUP richtlijn via het “KB betreffende producten voor eenmalig gebruik en ter bevordering van herbruikbare producten”. Tijdens de bijeenkomst UNEA 5.2 nam UNEP de resolutie 5/14 aan die oproept om tegen 2024 een bindende internationale overeenkomst af te sluiten tegen plastic vervuiling.

FIGUUR 4: ENKELE ACTIES UIT HET EERSTE ACTIEPLAN

2. DOELSTELLINGEN EN ROL VAN HET FEDERALE ACTIEPLAN MARIEN ZWERFVUIL

Ontwikkeling van het tweede actieplan

Het hernieuwde actieplan bouwt voort op de [evaluatie](#) van het eerste actieplan en de conclusies en aanbevelingen daarvan. Tijdens de evaluatie van het actieplan binnen de nationale werkgroep marien zwerfvuil werd reeds gepolst naar mogelijke follow-up acties binnen het oude plan of nieuwe actiegebieden waarop dringend ingezet moet worden. Het proces om nieuwe thema's en specifieke acties te ontwikkelen was in hoge mate op samenwerking gebaseerd. Zo kregen leden van de nationale werkgroep de mogelijkheid om ideeën voor nieuwe acties in te dienen. Daarnaast werden verschillende brainstormsessies gehouden met diverse gewestelijke en federale overheidspartners (KBIN, DG Scheepvaart van de FOD Mobiliteit) om nieuwe acties te bespreken. De scope van het actieplan blijft grotendeels hetzelfde, met name het voorkomen van macro- en microzwerfvuil, zowel van bronnen op land als van op zee.

Doelstellingen

De doelstellingen van het actieplan zijn de volgende:

- bewustmaking & sensibilisering rond marien zwerfvuil bij zowel de zeeliefhebber als -gebruiker creëren;
- een actieve vermindering van de instroom van marien zwerfvuil in het Belgische deel van de Noordzee realiseren;
- de kennis en monitoring rond marien zwerfvuil in België verhogen;
- inzetten op coördinatie en samenwerking van alle reeds bestaande én nieuwe initiatieven rond marien zwerfvuil binnen België;
- uitvoering geven en bijdragen leveren aan Europese (KRMS), regionale (OSPAR) en internationale (IMO en UNEA) richtlijnen en initiatieven rond marien zwerfvuil.

Rol van het actieplan

Het actieplan is erop gericht zwerfvuil op zee, afkomstig van bronnen op het land en in zee, te voorkomen en zwerfvuil dat zich reeds in het mariene milieu bevindt, te verwijderen. Het is een flexibel instrument dat specificeert welke acties er ondernomen worden om de noodzakelijke reductie van zwerfvuil in zee op een consistente manier te bereiken. Indien nodig kunnen nieuwe acties tijdens de looptijd van het actieplan toegevoegd worden. Bovendien is het nieuwe actieplan opgenomen als maatregel onder het maatregelenprogramma voor de Belgische mariene wateren in het kader van Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS). Er zal dus ook rekening

gehouden worden met de ontwikkelingen en vereisten van de KRMS-cyclus. Het plan zal lopen van september 2022 tot december 2027.

Meerdere actoren binnen België zetten in op de strijd tegen marien zwerfvuil, al dan niet met behulp van een actieplan of -programma. Ook het middenveld met de bedrijfssector en ngo's zijn reeds begonnen met vrijwillige acties. Verder is er binnen België een rijk onderzoekslandschap van universiteiten en kennisinstituten dat werkt op deze problematiek en de impact van zwerfvuil op het leefmilieu.

Gelet op de vermelde doelstellingen en diverse actoren wordt sterk ingezet op samenwerking, waarbij alle betrokken partners, nationaal en internationaal, overheid en industrie, worden uitgenodigd hun verantwoordelijkheid op te nemen. Voor het slagen van het actieplan is immers een transversale totaalaanpak nodig.

Hiernaast is ruim aandacht en energie besteed aan het behouden van een overzicht op nationaal vlak, het coördineren tussen de verschillende plannen, het identificeren en oplossen van hiaten en het versterken van de andere plannen. Op internationaal niveau zal de Belgische ervaring en expertise gedeeld worden en zal België meewerken aan ambitieuze richtlijnen om bij te dragen aan het actieplan van marien zwerfvuil. Het actieplan ondersteunt de communicatie van activiteiten in verband met zwerfvuil op zee en land binnen en buiten het Belgische deel van de Noordzee en dient als basis voor efficiënte samenwerking en coördinatie met andere relevante organisaties en processen.

3. ACTIES

Elke actie wordt verder uitgeschreven in fiches om de acties op een SMART-manier te formuleren zodat ze gemakkelijker opgevolgd en geëvalueerd kunnen worden.

Tabel 1 Overzichtstabel van alle acties

	THEMA	BESCHRIJVING ACTIE
1	Aanpak aan de bron	Stimuleren van circulair ontwerp en ontwikkelingen in afvalbeheer van vistuig
2	Aanpak aan de bron	Uitfaseren van gebruik vislood in de hengelvissersrij
3	Aanpak aan de bron	Uitfaseren van spekking
4	Aanpak aan de bron	Ontwikkelen van richtsnoeren voor de preventie en het verminderen van zwerfvuil in de Belgische aquacultuur
5	Aanpak aan de bron	Ontwikkelen van standaarden en normeringen voor vis- en aquacultuurtuig
6	Aanpak aan de bron	Ontwikkelen van wetgeving voor de afbouw van het gebruik van eenmalige plastics
7	Monitoring/Aanpak aan de bron	Monitoren van microplastics afkomstig van verven in het Belgische deel van de Noordzee en identificeren van mogelijke maatregelen ter remediëring
8	Communicatie	Promoten van het Blue Flag-initiatief om pleziervaarders aan te sporen om zich te engageren voor propeere zeeën

9	Communicatie	Actieve communicatie over iedere actie uit het actieplan
10	Communicatie	Stimuleren van het aspect milieubewustzijn binnen de opleiding voor visserijstudenten
11	Communicatie	Integreren van de problematiek rond lozingen en marien zwerfvuil als onderdeel voor de examens 'beperkt stuurbrevet' en 'aanvulling algemeen stuurbrevet'
12	Communicatie	Sensibiliseren van het brede publiek en aanbieden van oplossingen voor bronnen van micro- en nanoplastics
13	Communicatie	Opstellen van een jaarlijkse beleidsinformerende nota met het overzicht van wetenschappelijke kennis van marien zwerfvuil en microplastics in België
14	Communicatie	Uitwerken van een analyse met betrekking tot de link tussen microplastics, het milieu en de volksgezondheid
15	Opruiming/communicatie	Werken met vissers om de zeeën schoon te houden via stimulering van het Fishing for Litter-project
16	Opruiming	Ontwikkelen van een afvalbeheerplan voor 'end-of-life-recreatievaartuigen'
17	Opruiming/monitoring	Opruimen van afval in en rond scheepswrakken
18	Opruiming/monitoring	Onderzoek naar afvalhotspots in zee en mogelijkheden tot opruiming
19	Monitoring/communicatie	Monitoren van de ecologische staat van scheepswrakken via de campagne Adopt a Wreck
20	Monitoring	Creëren van een databank voor marien micro-afval in functie van internationale rapporteringsrichtlijnen
21	Monitoring	Stimuleren van burgerwetenschap via het monitoren van afval op stranden
22	Monitoring	In kaart brengen van de plastic flux naar zee
23	Samenwerking	Voortzetten en uitbouwen van de samenwerking met gewesten en wetenschappelijke experts binnen de nationale werkgroep marien zwerfvuil
24	Samenwerking	Ondersteunen van het tweede regionale actieplan marien zwerfvuil van OSPAR
25	Samenwerking	Bijdragen aan de ontwikkeling van een internationaal juridisch bindend instrument om plasticvervuiling te beëindigen, onder UNEA

1. Stimuleren van circulair ontwerp en ontwikkelingen in afvalbeheer van vistuig

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE

Verloren geraakt vistuig op zee vormt een probleem binnen het Belgische deel van de Noordzee. Zo bleek uit de tussentijdse beoordeling van de OSPAR commissie (OSPAR, 2017) dat het aangespoeld zwerfvuil op Europese stranden veel visnetten en -touwen bevat. Het verloren en rondzwerfend tuig vormt een risico voor meerdere diersoorten, zoals bruinvissen, zeehonden, zeevogels en vissen. Deze dieren kunnen verwond of erin verstrengeld geraken. De spooknetten en ander rondzwerfend visserijafval bestaan bovendien vaak uit plastics, waardoor degradatie van de netten en de verspreiding van de kleinere (micro-)partikels een bijkomend probleem worden als de spooknetten gedurende lange tijd op zee rondrijven en degraderen.

In deze actie ligt de focus op de inzameling van oud vistuig en recyclage ervan. Er zal verder onderzocht worden wat de mogelijkheden zijn voor de vervanging van synthetisch vistuig door alternatieven vervaardigd uit natuurlijke of in zeewater degradeerbare materialen, de recyclage van vistuig, het invoeren van statiegeld op vistuig of het markeren van vistuig dat op MEPC 78 in juni onder IMO verplicht werd. Het uitvoeren van de gevonden oplossingen zal worden gestimuleerd.

UITVOERDER

Dienst Marien Milieu (FOD Volksgezondheid)

MOGELIJKE PARTNERS

VVC Oostende, OVAM, Rederscentrale, Dienst Zeevisserij, Provincie West-Vlaanderen, kennisinstututen zoals ILVO, DG Scheepvaart

BELANG VAN DE ACTIE

Door het stimuleren van de inzameling en recyclage van visnetten zal deze belangrijke fractie van marien zwerfvuil verminderen.

GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM

Lopende actie waarbij de resultaten van de desktop studie beschikbaar zijn eind 2023. Daarna vindt een jaarlijkse evaluatie plaats en wordt bekeken of additionele opvolgmaatregelen voor pilootprojecten nodig zijn. Actie loopt tot einde van het actieplan in 2027.

VERWACHTE OUTPUT

- Richtlijnen voor inzameling
- Recyclageprogramma
- Effectieve implementatie van SUP-richtlijn
- Conclusies m.b.t. de onderzochte maatregelen voor preventie

AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN

- SUP-richtlijn
- PRF-richtlijn
- Actie binnen OSPAR
- IMO markeren van vistuig

RELEVANTE LITERATUUR

- <https://www.marelitbaltic.eu/documentation>
- <https://www.curtec.com/nl/nieuws/sponsoring-steun/ghost-fishing-nieuw-leven-voor-verloren-visnetten>
- <https://www.made-in.be/limburg/visnetten-gesmolten-tot-plastic-boxen/>
- <https://www.oneplanetcrowd.com/nl/project/90130/description>

2. Uitfaseren van gebruik vislood in de hengelvissersrij

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE

Tot op vandaag wordt binnen de (recreatieve) hengelvissersrij in hoofdzaak een beroep gedaan op lood voor lijnverzwaring of als werpgewicht, niettegenstaande de negatieve impact van deze grondstof op fauna en flora reeds veelvuldig wetenschappelijk werd gedocumenteerd. De productie van 'duurzame' loodvrije alternatieven blijft tot op vandaag echter beperkt, te wijten aan de uiterst lage vraag en het uitblijven van een ambitieuze eenduidige regelgeving die milieubescherming voorop stelt. Deze bedrijven stellen daarentegen wel te kunnen voorzien in een snelle opschaling zodra de vraag toeneemt (zie [Verleye en Dauwe 2021](#)). Daarnaast blijken loodvrije alternatieven ook in staat te zijn loodgewichten op functioneel vlak succesvol te vervangen (zie o.a. [Verleye en Devriese 2019](#) en [Verleye en Dauwe 2021](#) voor een overzicht).

België steunt het Europese [ECHA-restrictievoorstel](#) voor een verbod op de verkoop van vislood in alle lidstaten. Indien dit voorstel niet wordt goedgekeurd, neemt België het initiatief voor een verbod op nationaal niveau. Verder is het van belang om reeds in te zetten op een bottom-up-benadering. Dergelijke aanpak moet het draagvlak voor milieuvriendelijke loodvrije alternatieven binnen de hengalgemeenschap (en hengelsportzaken) doen toenemen. Zo moet milieubewust vissen een standaardmentaliteit worden bij de nieuwe generatie hengelaars, wat zal resulteren in een gezonder ecosysteem.

Zo hebben Sportvissersrij Vlaanderen en VLIZ volgende potentiële actiepunten eind 2021 voorgesteld. In overleg met de betrokken partijen zal naderhand besproken worden welke maatregelen uitgewerkt zullen worden.

1. Investeren in bijkomende **sensibilisering**:

- Artikels in gespecialiseerde hengelsportmagazines en clubmagazines;
- Communicatie via sociale media en televisie (PlattelandsTV);
- Verdere bewustmaking via bestaande platformen zoals www.recreatievezeevissersrij.be en www.sportvissersrijvlaanderen.be;
- Bewustmaking via stewardswerking Sportvissersrij Vlaanderen;
- [Optioneel] Ontwikkelen website loodalternatieven;
- Deelname HengelExpo 2022.

2. **Initiatiecampagnes**:

- Onderzoeken van pistes tot organiseren van loodvrije buitencompetitie-wedstrijden;
- Onderzoeken van pistes tot organiseren van loodvrije jeugdwedstrijden;

- Integratie loodvervangers in de opleiding tot hengelsportinitiator.

3. Inwisselactie:

- Nagaan van de mogelijkheden tot het opzetten van een inwisselpunt waar vissers volgens een 1:1 gewichtratio lood kunnen inwisselen voor milieuvriendelijke loodvrije visgewichten;
- Knelpunten:
 - Personeelstekort bij Sportvisserij Vlaanderen door gebrek aan middelen. Deze piste kan enkel bewandeld worden indien een bijkomende VTE gedurende de looptijd van één jaar kan voorzien worden op projectgelden of via overheidssubsidie;
 - Subsidiëring aankoop gewichten is noodzakelijk, aangezien de alternatieven voorlopig duurder zijn.

4. Label:

- Er wordt nagegaan of het opzetten van een label (bv. 'ik vis loodvrij') een meerwaarde kan creëren om het draagvlak onder de vissers te vergroten;
- Sleutelpersonen overtuigen vormt hierin een cruciaal element, deze hebben een aanzienlijke volgers-community op sociale media en kunnen op deze wijze de boodschap verder uitdragen.

Naast bovenvermelde acties is het eveneens cruciaal een zicht te verkrijgen op het historische versus recente verlies van vislood in mariene wateren. Hiertoe vormt de huidige opruiming van het scheepswrak SS Kilmore in het Belgische deel van de Noordzee een unieke opportuniteit. Een visuele (en/of chemische) analyse van het verwijderde vislood kan inzichten bieden over de types vislood en mogelijk ook over de tijdsperiode waarin het lood verloren is gegaan. Daarom is het cruciaal dit onderzoek te laten plaatsvinden vooraleer het lood wordt verwerkt/gesmolten. Daarnaast strekt een jaarlijkse opvolging van het scheepswrak na opruiming (i.e. t0) tot de aanbeveling, zodat de nieuwe influx aan zwerfvuil (en lood) blijvend geïnventariseerd kan worden. Deze aanbeveling wordt meegenomen in de actie rond opruimen van afval in en rond scheepswrakken.

UITVOERDER	VLIZ, Sportvisserij Vlaanderen, dienst Marien Milieu, dienst Productbeleid
MOGELIJKE PARTNERS	Hengelsport/bootvisserij federaties, Kabinet Noordzee, Agentschap Onroerend Erfgoed
BELANG VAN DE ACTIE	<ul style="list-style-type: none"> • De influx van vislood door de hengelvisserij tot een minimum beperken, en op termijn verbieden (zoet + zout water) • Inzichten verwerven op het vlak van 'historische' versus 'recente' loodvervuiling door de hengelvisserij op zee, onder meer door monitoring

**GESCHATTE DUUR
EN STARTDATUM**

Aanvang in 2022. In overleg met de betrokken partijen zal naderhand besproken worden welke maatregelen jaarlijks uitgewerkt dienen te worden.

**VERWACHTE
OUTPUT**

- Zichtbaar verminderd loodgebruik binnen de sector
 - Label wordt door diverse sleutelorganisaties en -personen uitgedragen
 - Organisatie van loodvrije buitencompetitie- en jeugdwedstrijden
 - Inwisselactie en rapportage van de ingewisselde hoeveelheden vislood
 - Rapport over het geanalyseerde opgeruimde vislood vanaf SS Kilmore
-

**AANSLUITING OP
HUIDIGE
WETGEVING EN
INITIATIEVEN**

- [ECHA-restrictievoorstel](#) voor lood in hagel, kogels en in visgerei.
- Aanbeveling van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad van 20 juni 2014 over de beperking van het gebruik van milieuschadelijke stoffen in de visserij en het promoten van milieuvriendelijke alternatieven.
- Het Programma van maatregelen voor de Belgische mariene wateren (2016-2021) ter uitvoering van de KRMS Art. 13 (Belgische Staat 2015) stelt via Maatregel 29D alternatieven voor vislood te zullen stimuleren, bijdragend tot het behalen van de KRMS-milieudoelen van descriptor 8 'Vervuilende stoffen'.
- De federale Commissie voor Energie, Leefmilieu en Klimaat van 16 maart 2021 (CRABV 55COM 408) stelt dat er werk moet worden gemaakt van de uitfasering van het gebruik van vislood en dat dit onderdeel moet uitmaken van het tweede Programma van maatregelen voor de Belgische mariene wateren (2022-2027).
- Het Federaal Actieplan Marien Zwerfvuil (Belgische Staat 2017) stelt, in analogie met het maatregelenprogramma voor de Belgische mariene wateren, tevens het invoeren van alternatieven van vislood te zullen stimuleren.
- Het Vlaams Waterwetboek (Titel 3 – Hoofdstuk 2 – Artikel 3.2.1) stelt dat het verboden is om voorwerpen of stoffen in de wateren van het openbaar hydrografisch net of in de openbare riolen te werpen of te deponeren, er verontreinigde of verontreinigende vloeistoffen in te lozen of er gasen in te brengen (mits een vergunning wordt afgeleverd).
- VLAREM II (Bijlage 2.3.1 'Basismilieukwaliteitsnormen voor oppervlaktewater'; Artikel 3§4) categoriseert lood als een prioritaire stof, en stelt dat voor alle prioritaire stoffen maatregelen getroffen dienen te worden die gericht zijn op de progressieve vermindering ervan, conform het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid.
- Resolutie 408 (2014-2015) nr. 3 betreffende de beperking van het gebruik van milieuschadelijke stoffen in de sportvisserij en het promoten van milieuvriendelijke alternatieven' (aangenomen op 16 maart 2016) heeft als doel ecologische alternatieven in de recreatieve visserij te promoten en

alle betrokken actoren te sensibiliseren over de schadelijke gevolgen van het gebruik van loodzinkers

- Zie [Verleye en Dauwe 2021](#) voor een overzicht van overige (inter)nationale initiatieven waaraan deze taak gekoppeld kan worden.

RELEVANTE
LITERATUUR

- Verleye, T.; Devriese, L. (2019). Valt er te zwichten voor loodvrije werpgewichten? De haalbaarheid van het gebruik van visloodalternatieven in de recreatieve hengeltvisserij op zee. *VLIZ Beleidsinformerende Nota's*, BIN 2019_003. Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ): Oostende. ISBN 978-94-920-4380-1. 28 pp.
 - Verleye, T.J.; Dauwe, S. (2021). Wetenschappelijke onderbouwing voor een nationale aanpak betreffende de uitfasering van loodgebruik in de hengeltvisserij. *VLIZ Beleidsinformerende Nota's*, 2021_005. Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ): Oostende. 47 pp.
 - *Zie bovenvermelde publicaties voor een uitgebreid literatuuroverzicht*
-

3. Uutfasieren van spekking

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE	<p>Spekking of pluus is het losse touwwerk van blauwe of oranje plastic draden op de kuil van het boomkornet dat het net beschermt tegen slijtage door het slepen op de zeebodem. Tijdens het slepen wordt deze spekking uitgerafeld en gefragmenteerd, waardoor uiteindelijk bijna 100% van de spekking, die uit synthetisch materiaal (polyethyleen) bestaat, verloren wordt op zee. Spekkingsdraadjes zijn één van de meest voorkomende afvaltypes op de Belgische stranden. Ze komen gedurende het vissen of onderhoud van het net onbedoeld of ook moedwillig in zee terecht.</p> <p>Binnen het project SPEKVIS (ILVO) werd op zoek gegaan naar alternatieve, biologisch afbreekbare materialen voor de spekking, en naar de haalbaarheid van de implementatie. Deze studie werd afgesloten eind 2014.</p> <p>In Nederland werd een uitvoerig project VisPluisVrij (2013-2018) en een aansluitend project Testfase Biopluis in 2020 uitgevoerd. Met de kritische blik van betrokkenen binnen en buiten de sector werden in de projectperiode meer dan twintig materialen en ontwerpen geselecteerd en getest in de praktijk. Uiteindelijk werd het duidelijk dat er niet één ultieme alternatieve oplossing was die voldeed aan alle wensen, maar dat er al naargelang de situatie één of meerdere oplossingen zijn voor verschillende typen visserij en visgronden. Zo kunnen bijvoorbeeld strips van jakleer en kunstrubber goed ingezet worden als alternatief voor regulier pluus op zandige visgronden. 'Biopluis' lijkt een veelbelovend alternatief dat mogelijk voor zowel zandige als stenige visgronden inzetbaar lijkt.</p> <p>Ook op regionaal niveau (OSPAR RAP ML) wordt momenteel gezocht naar geschikte alternatieven. In het nieuw regionaal actieplan van OSPAR is ook een specifieke fiche over spekking opgenomen. Hierbij zal gefocust worden op : (1) het verbeteren van de monitoring, (2) het vergroten van het bewustzijn, (3) het aanmoedigen van het gebruik van beste praktijken en het verbeteren van het onderwijs, en (4) het harmoniseren met het beleid voor end-of-life-vistuigen en het verbeteren van het gebruik van alternatieven.</p>
UITVOERDER	Dienst Marien Milieu
MOGELIJKE PARTNERS	OVAM, dienst Zeevisserij, ILVO
BELANG VAN DE ACTIE	De focus hierbij is het ontwikkelen van alternatieve duurzame materialen en gedragsverandering. Het uutfasieren van spekking zal de vervuiling van de Noordzee met plastic verminderen.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Aanvang en uitvoering in 2024 voor het bekijken van de mogelijke aankoop van alternatieven.
VERWACHTE OUTPUT	<ul style="list-style-type: none">• Brochure of website met mogelijke alternatieve materialen• Sensibilisering van de visserijsector• Promoten van alternatieven
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN	<ul style="list-style-type: none">• SUP-richtlijn• Kaderrichtlijn Mariene Strategie

INITIATIEVEN

- OSPAR Regional Action Plan
- Actie C17 van C-MARTLIFE project

RELEVANTE LITERATUUR

- <https://pureportal.ilvo.be/nl/publications/spekvis-op-zoek-naar-duurzame-alternatieven-voor-spekking> Contact ILVO: Karen Bekaert
 - Project Pluis – [naar een duurzaam alternatief](#). Contact: Wouter Jan Strietman (Wing)
 - <http://www.dollyropefree.com/>
 - Regional Action Plan for Marine Litter van OSPAR
-

4. Ontwikkelen van richtsnoeren voor de preventie en het verminderen van zwerfvuil in de Belgische aquacultuur

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE

Kunststoffen worden op grote schaal gebruikt in de huidige aquacultuur, in verschillende vormen met verschillende beoogde gebruiksduur, afhankelijk van de aquacultuurtoepassing. Voorbeelden hiervan zijn touwen, boeien en plastic gaas in de schelpdierenteelt; polystyreen kooien, plastic touwen/koorden en PVC-buizen in de viskwekerij; en verpakkingsmateriaal voor voer en chemicaliën die worden gebruikt bij de kweek van vis, bij de presentatie van het eindproduct en in de hele distributieketen (Skirtun et al., 2022).

De brede toepassingen van het gebruik van plastic in aquacultuur bieden een groot aantal mogelijkheden voor verspilling of verlies, en het probleem wordt versterkt door het inadequate afvalbeheer in de sector als gevolg van een gebrekkige bewustwording van het personeel en het ontbreken van afvalinzamelingsfaciliteiten bij havens (Skirtun et al., 2022).

Via de CEN-standaard rond circulair vistuig en aquacultuurmateriaal wordt ingezet op het ontwerpen van het materiaal van de toekomst, waarbij het aquacultuurmateriaal ontworpen moet worden met een maximale levensduur, dat geschikt is voor hergebruik en/of recycling en met een minimaal risico op verlies of achterlating. Verder wordt onderzocht of het interessant is om uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) op te zetten voor aquacultuurmateriaal.

UPV heeft tot doel de producenten van bepaalde producten in dit geval financieel verantwoordelijk te stellen voor de inzameling en verwerking van het afval van de producten die ze op de Belgische markt brengen. Het zorgt tevens voor een preventief effect waarbij het producenten aanmoedigt om rekening te houden met het ecodesign (minder gevaarlijke stoffen, makkelijk demonteren en recycleren) van hun producten. In België zullen hiervoor ook voorbereidingen getroffen worden in samenspraak met de verschillende betrokken overheden en de sector.

Ten slotte kan de plasticverontreiniging door aquacultuur niet worden aangepakt zonder adequate milieubewaking- en handhavingssystemen op nationaal en regionaal niveau. Hierbij wordt bekeken in hoeverre het opnemen extra voorwaarden zoals voldoen aan de CEN-standaard in de vergunningen en afvalbeheerplannen van de aquacultuurparken kunnen bijdragen aan het verantwoordelijk stellen van de vervuiler. Er is behoefte aan een beter inzicht in de samenstelling, de oorsprong en de routes van zwerfvuil op zee door een grondiger analyse van zwerfvuil op stranden en zeebodems.

UITVOERDER

Dienst Marien Milieu, KBIN

MOGELIJKE PARTNERS

Codevco, VLIZ, ILVO, gewestelijke overheden

BELANG VAN DE ACTIE

Hoewel aquacultuur nog niet veel voorkomend is in het Belgische deel van de Noordzee zijn er vier zones voor commerciële en industriële activiteiten waar in de toekomst mogelijk aan aquacultuur gedaan kan worden. Het is belangrijk om

	goede uniforme basisvoorwaarden voor de vergunningen vast te leggen en deze activiteiten zo circulair/ecologisch/afvalvrij door te kunnen laten gaan.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Aanvang 2023 met aanbevelingen en richtsnoeren. Einddatum 2024 voor het opstellen van UPV
VERWACHTE OUTPUT	<ul style="list-style-type: none"> • CEN-standaard aquacultuur en mogelijk UPV-schema • Geüpdatete voorwaarden in federale vergunningen en regelgeving voor aquacultuur op zee
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	<ul style="list-style-type: none"> • OSPAR-actie aquacultuur • KB commerciële en industriële activiteiten
RELEVANTE LITERATUUR	<ul style="list-style-type: none"> • Aqualit • Skirtun, M., Sandra, M., Strietman, W. J., van den Burg, S. W., De Raedemaecker, F., & Devriese, L. I. (2022). Plastic pollution pathways from marine aquaculture practices and potential solutions for the North-East Atlantic region. <i>Marine pollution bulletin</i>, 174, 113178.

5. Ontwikkelen van standaarden en normeringen voor vis- en aquacultuurtuig

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE

Volgens het Joint Research Centre is 27% van het mariene zwerfvuil afkomstig van visserij en aquacultuur (European Parliament, 2021). Dit alles heeft negatieve gevolgen voor de mariene ecosystemen en mariene fauna die verstrengeld geraken in dit zwerfvuil of het opeten. Er zijn ook directe gevolgen voor de actoren zelf. Zij krijgen te maken met het risico op ongevallen door deze obstakels en moeten zelf regelmatig verloren tuig scheiden van hun vangsten wat gepaard gaat met tijdverlies. Bovendien kan dit zwerfvuil schade toebrengen aan het vaartuig zelf door verstrengeld te geraken in de schroefsystemen of door de koelsystemen te blokkeren. Ten slotte kan marien afval gevolgen hebben voor de kwaliteit van de aan boord gebrachte vangsten.

Net zoals bij andere vormen van marien zwerfvuil en plastics het geval is, moet er voor de oplossingen gekeken worden naar de hele levenscyclus en dus niet enkel naar de eindfase van opruiming. De belangrijkste uitdagingen met betrekking tot het vistuig en aquacultuurmateriaal van de toekomst zijn het ontwerpen van vistuig en aquacultuurmateriaal met een maximale levensduur, dat geschikt is voor hergebruik en/of recycling en met een minimaal risico op verlies of achterlating.

Met het oog op deze behoefte is CEN/TC 466 "Duurzame visserij, aquacultuur en vistuig" opgericht, die op 26 november 2020 voor het eerst is samengekomen. Het nieuwe technische comité zal normen ontwikkelen voor duurzaamheid, circulariteit en Life Cycle Management, met betrekking tot duurzame visserij, aquacultuur en visproducten. Dit omvat vis- en aquacultuurtuig en de onderdelen daarvan, versheid van producten en marketing maar ook de ecologische, sociale en economische duurzaamheid van visserijproducten.

Binnen België coördineert Centexbel, als Sector Operator voor het NBN, het nationale spiegelcomité van CEN/TC466 en geeft de Belgische positie door aan het CEN. De dienst Marien Milieu zetelt mee in het technisch comité over circulair vistuig en aquacultuurmateriaal.

UITVOERDER

Dienst Marien Milieu, Centexbel

MOGELIJKE PARTNERS

ILVO, gewestelijke overheden

BELANG VAN DE ACTIE

De normen voor het circulaire ontwerp van vistuig en aquacultuurmateriaal moeten de sector kansen bieden om een hoogwaardiger en milieuvriendelijker vistuig en aquacultuurmateriaal te ontwikkelen dat aan het einde van de levensduur gemakkelijk kan worden hergebruikt of gerecycleerd.

GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM

Ontwikkeling CEN-standaard gepland in 2020 met geplande einddatum voor oplevering mei 2024

VERWACHTE OUTPUT

- Nieuwe CEN-norm over duurzaam visserij- en aquacultuurmateriaal die mee opgenomen kan worden in de vergunningen

AANSLUITING OP
HUIDIGE
WETGEVING EN
INITIATIEVEN

- CEN-standaardisatie rond 'Life cycle management and design of fishing gear'
- OSPAR-actie rond Dolly rope

RELEVANTE
LITERATUUR

- European Parliament, (2021), [report on the impacts of fisheries on marine litter](#)
 - [A new CEN TC will develop standards for Life Cycle Management and Circular Design of fishing gear - CEN-CENELEC \(cencenelec.eu\)](#)
-

6. Ontwikkelen van wetgeving voor de afbouw van het gebruik van eenmalige plastics

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE	<p>Plastics zijn één van de belangrijkste bronnen van zwerfvuil in de zee. Een gedeelte van die plastics zijn afkomstig van zwerfvuil dat via rivieren of stranden uiteindelijk in de zee belandt. Het gebruik van eenmalige plastics is de voorbije jaren toegenomen. Daardoor is de kans vergroot dat een gedeelte daarvan uiteindelijk in de zee belandt. Om te voldoen aan de verplichtingen van de Europese SUP-richtlijn en het marien milieu te beschermen, bereiden we wetgeving voor dat het gebruik van herbruikbare verpakkingen of producten met langere levensduur aanmoedigt en wegwerpmateriaal of overbodige verpakkingen ontmoedigt. We zorgen tevens voor een correcte implementatie en handhaving van deze wetgeving.</p> <p>De wetgeving die wordt ontwikkeld, bestaat deels uit maatregelen die bepaalde eenmalige plastics verbieden, en anderzijds uit maatregelen die sectoren verplichten of aanmoedigen op het niveau van een sector vooropgezette doelstellingen te halen inzake preventie en hergebruik.</p>
UITVOERDER	Dienst Productbeleid (FOD Volksgezondheid)
MOGELIJKE PARTNERS	Gewestelijke overheden, federaties en ngo's
BELANG VAN DE ACTIE	De maatregelen moeten de instroom van plastics via rivieren en stranden afremmen door te streven naar een verminderd gebruik van eenmalige plastics. Op die manier vermijden we vervuiling van de zee met (micro)plastics.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Actie is gestart in 2021 met de opmaak van een eerste KB dat is gepubliceerd begin 2022. Een volgend KB met bijkomende maatregelen wordt voorbereid in de loop van 2022 en zal worden gepubliceerd in de loop van 2023. In 2023 starten gesprekken met de sector voor verdere maatregelen voor het vaststellen van preventie- en hergebruikdoelstellingen.
VERWACHTE OUTPUT	<ul style="list-style-type: none">• Tweede KB voor de vermindering van het gebruik van eenmalige plastic producten• Aanbevelingen voor de formulering van preventie- en hergebruikdoelstellingen
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	<ul style="list-style-type: none">• Bestaand KB voor de vermindering van eenmalige plastic producten• Interregionaal akkoord verpakkingen• SUP-richtlijn

7. Monitoren van microplastics afkomstig van verven in het Belgische deel van de Noordzee en identificatie van mogelijke maatregelen ter remediëring

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE

Meer en meer onderzoeken tonen aan dat scheepsverven een belangrijke bron van microplastics op zee kunnen zijn (Turner,2021; Dibke et al.,2021). In de Europese Unie alleen zouden jaarlijks enkelen duizenden tonnen verf in het mariene milieu terecht komen. EU- en IMO-wetgeving leggen reeds beperkingen of een verbod op voor bepaalde bestanddelen in de verf zoals tributyltin en cybutrine in de koopvaardij- en pleziervaart. De problematiek van microplastics voortkomend uit verven werd echter nog niet ten gronde bekeken en/of geregulariseerd.

Verven zijn gepigmenteerde en meestal dekkende oppervlaktecoatings die beschermende eigenschappen hebben en de energie efficiëntie van het vaartuig verbeteren. Ze bestaan uit polymeren en additieven en worden vaak gebruikt om scheepswerven te beschermen tegen corrosie en aangroei van zeepokken en andere onderwaterorganismen. Beschermende coatings worden eveneens gebruikt op artificiële structuren in zee (bv. windturbines). Door slijtage (wind- en golfkracht) ontstaan er kleine verfpastikels < 5 mm waardoor deze meteen geclassificeerd worden als microplastics. Maar ook bij het verwijderen van de verf of het vernieuwen van de verflaag van een schip kunnen er deeltjes in het milieu terecht komen als er geen voorzorgsmaatregelen genomen worden. In het mariene milieu hebben verfdeeltjes een negatieve impact op het mariene leven (Turner, 2021).

De aanwezigheid van verfdeeltjes in sedimentafzettingen in de buurt van scheepswerven, jachthavens, havens, windmolenparken en verlaten plezierboten is reeds goed gedocumenteerd door visuele of microscopische inspectie van gezeefde monsters (Turner, 2021). Er bestaat echter zeer weinig kwantitatieve informatie over verfdeeltjes in intergetijdengebieden en benthische mariene sedimenten die verder verwijderd zijn van belangrijke puntbronnen. Extra onderzoek naar de hoeveelheid verfpastikels en mogelijke verbanden met bijkomende mariene bronnen van verven in het Belgische deel van de Noordzee is belangrijk om de exacte impact op het mariene milieu te kunnen inschatten.

In het restrictievoorstel over microplastics dat momenteel bij REACH voorligt, worden verven wel vernoemd maar deze zullen enkel gepaard gaan met instructies voor gebruik en rapportagevoorschriften om emissies op te kunnen volgen en waar mogelijk te minimaliseren. Het is dus duidelijk dat er meer directe maatregelen nodig zijn. Booteigenaars en rederijen moeten zich meer bewust worden van de potentiële milieu- en gezondheidseffecten van verfdeeltjes. Mogelijke maatregelen om deze verfdeeltjes te isoleren en mogelijk zelfs op te vangen moeten verder geïdentificeerd worden. Daarnaast moet worden gedacht aan onderzoek naar de impact van verschillende types van anti-fouling als bescherming bij pleziervaartuigen.

UITVOERDER

KBIN, dienst Marien Milieu

MOGELIJKE PARTNERS	DG Scheepvaart, ILVO, gewestelijke overheden
BELANG VAN DE ACTIE	<p>Het aandeel van verven als bron van microplastics in het mariene milieu en hun mogelijke impact blijkt groter dan initieel gedacht. Momenteel is er weinig informatie beschikbaar over hoe met deze problematiek moet worden omgegaan.</p> <p>Overigens is er geen informatie beschikbaar over de aanwezigheid van verfdeltjes in het toch drukbevaren Belgische deel van de Noordzee. Deze informatie is nodig om de impact op het mariene leven correct te kunnen kwantificeren.</p> <p>Tegelijk is sensibilisering en onderzoek nodig naar milieuvriendelijkere alternatieven of preventieve methodes zodat verven niet in het milieu terechtkomen.</p>
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Aanvang in 2027 met 2,5 maanden tijd voor een literatuurstudie en 12 maanden voor de set-up van het experiment en een twintigtal staalnames.
VERWACHTE OUTPUT	<ul style="list-style-type: none"> Sensibiliseringsmateriaal over de bronnen, verspreidingsroutes en impact van verven op het mariene milieu. <p>De formulering van beleidsaanbevelingen op basis van:</p> <ul style="list-style-type: none"> Afgewerkte studie rond duurzamere alternatieven om de concentratie microplastics in verven of het loslaten ervan te reduceren, voor zover dit geen nadelige gevolgen heeft op de energie-efficiëntie van het vaartuig Data over concentraties van verfpastikels op geselecteerde locaties in het Belgische deel van de Noordzee
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	<ul style="list-style-type: none"> REACH restrictievoorstel intentioneel toegevoegde microplastics Anemoi Interreg
RELEVANTE LITERATUUR	<ul style="list-style-type: none"> Turner, A. (2021). Paint particles in the marine environment: An overlooked component of microplastics. <i>Water Research X</i>, 12, 100110. Dibke, C., Fischer, M., & Scholz-Böttcher, B. M. (2021). Microplastic mass concentrations and distribution in German bight waters by pyrolysis–gas chromatography–mass spectrometry/thermochemolysis reveal potential impact of marine coatings: do ships leave skid marks?. <i>Environmental Science & Technology</i>, 55(4), 2285-2295. Hull scrapings and marine coatings as a source of microplastics (2019), GPML

8. Promoten van het Blue Flag-initiatief om pleziervaart aan te sporen om zich te engageren voor propere zeeën

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE	<p>Pleziervaart mag dan niet de grootste bron van zwerfvuil op zee zijn, toch hebben pleziervaarders belang bij de bescherming van het milieu waar zij hun vrije tijd doorbrengen en kunnen zij een rol spelen bij de vermindering van zwerfvuil op zee.</p> <p>Het Blue Flag-initiatief is een van 's werelds meest erkende vrijwillige onderscheidingen voor stranden, jachthavens en exploitanten van duurzame vaarvakanties. Om voor de Blue Flag in aanmerking te komen, moet aan een reeks strenge milieu-, educatieve, veiligheids- en toegankelijkheidscriteria worden voldaan en moeten de criteria worden gehandhaafd. Centraal in de idealen van het Blue Flag-initiatief staat de doelstelling het publiek in contact te brengen met zijn omgeving en hen aan te moedigen meer over hun omgeving te leren. Daarom moeten activiteiten op het gebied van milieueducatie worden aangeboden en gepromoot, naast een permanent ter beschikking stellen van informatie die relevant is voor de locatie in termen van biodiversiteit, ecosystemen en milieu.</p> <p>Momenteel zijn zo'n 39 stranden, jachthavens en zwemvijvers in België drager van een Blue Flag. Het initiatief is echter niet zo bekend bij de pleziervaart. De dienst Marien Milieu wil hier verandering in brengen door het scheepscharter en initiatief verder te promoten onder pleziervaarders. Dit via een campagne en tijdens de events die de dienst Marien Milieu organiseert.</p>
UITVOERDER	Dienst Marien Milieu
MOGELIJKE PARTNERS	DG Scheepvaart, GoodPlanet, jachthavens
BELANG VAN DE ACTIE	Tot 2020 was België bijna het enige Europese land zonder stranden met een blauwe vlag aan de kust. Ondertussen zijn er al 39 plaatsen met een Blue Flag waarvan 8 jachthavens. Het initiatief moet aan bekendheid winnen bij pleziervaarders, ze hebben er namelijk zelf baat bij om zoveel mogelijk zorg te dragen voor de natuur om ten volle van hun hobby te kunnen genieten.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Aanvang in 2025, uitwerken campagne een drietal maanden
VERWACHTE OUTPUT	Verhoogde visibiliteit en deelname aan het Blue Flag-initiatief vanuit stranden, jachthavens en booteigenaren
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	<ul style="list-style-type: none">• Blue Flag-initiatief• Veiligheidsdagen pleziervaart• Maand van de pleziervaart

9. Actieve communicatie over iedere actie uit het actieplan

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE	<p>Sensibilisering is één van de speerpunten in de strijd tegen marien zwerfvuil en één van de meest succesvolle thema's uit het eerste actieplan. Via verschillende infografieken, filmpjes, affiches en campagnes zoals die tegen de mondkmaskers in zee werden mensen bewustgemaakt van de impact van marien zwerfvuil en aangespoord om iets aan de plastic soep te doen.</p> <p>Centraal hierbij staat de website dezeebeginbijzelf.be die uitlegt wat de burger kan doen om het marien milieu te beschermen en hun impact erop te verkleinen. Er zal ook extra aandacht worden besteed aan wat bedrijven kunnen doen om hun steentje bij te dragen en er zal hen gevraagd worden om nuttige tips te geven die andere bedrijven kunnen inspireren.</p> <p>Het doel van deze actie is om de website in een nieuw jasje te steken en verder open te trekken naar onderwerpen zoals natuurbescherming en biodiversiteit, waarbij er ook plaats is om iedere maatregel uit het actieplan verder toe te lichten. Via de sociale media van de FOD zal hierover verder gecommuniceerd worden.</p>
UITVOERDER	Dienst Marien Milieu
MOGELIJKE PARTNERS	Gewestelijke overheden
BELANG VAN DE ACTIE	<p>Marien zwerfvuil is een voorbeeld van een probleem waarvoor een meervoudige aanpak nodig is. Het vereist een combinatie van maatregelen, in de hele levenscyclus, in plaats van zich alleen te concentreren op 'end-of-pipe'-maatregelen. Het is daarom van essentieel belang dat verschillende actoren zoals overheden, bedrijven maar ook het grote publiek hun deel van de verantwoordelijkheid op zich nemen.</p> <p>Informereren over de acties uit het actieplan zorgt niet alleen voor een groter draagvlak voor het beleid, maar biedt ook een uitstekende gelegenheid om de gevolgen van maatschappelijke, sectorale en persoonlijke beslissingen beter onder de aandacht te brengen. Het thema van marien zwerfvuil kan worden gebruikt als een middel om te inspireren en de circulaire economie en duurzame levensstijlen te bevorderen die ook een positieve invloed hebben op de biodiversiteit en het klimaat.</p>
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Aanvang begin 2023 (12 maanden)
VERWACHTE OUTPUT	<ul style="list-style-type: none">• Nieuwe website• Artikels, affiches, campagnes, filmpjes
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	<ul style="list-style-type: none">• Website Dezeebeginbijzelf• Website Bebiodiversity• Website Samenvoerbiodiversiteit• Website Biodiversitree

10. Het aspect milieubewustzijn stimuleren binnen de opleiding voor visserijstudenten

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE

Deze actie voorziet in het bevorderen van milieubewustzijn bij studenten in maritieme opleidingen door het opnemen van specifieke topics in het lessenplan, of door het organiseren van workshops, trainingen, etc. Hierbij kan een veelheid aan onderwerpen aan bod komen, gaande van het BNZ als ecologisch waardevol habitat voor verschillende soorten, tot problematiek gerelateerd aan afval en Fishing for Litter, mariene ruimtelijke planning, verontreiniging, zeebodempact, etc.

Deze actie bouwt verder op voorgaande initiatieven ondersteund door de dienst Marien Milieu, zoals de cursus 'Vissen met toekomst' voor studenten van het Maritiem Instituut Mercator in Oostende in december 2018. Het gegeven dat het beroep van visser behoorlijk veranderd is ten opzichte van vroeger was de aanzet voor het organiseren van deze cursus. Vissers moeten tegenwoordig rekening houden met allerlei milieu-uitdagingen (afval, luchtmissies, etc.), de veelheid aan marien-gerelateerde activiteiten (windenergie, aquacultuur, etc.) en veranderingen in visstocks. De cursus werd georganiseerd door ProSea (<https://www.prosea.info/>), een organisatie uit Nederland die al sinds 2004 gelijkaardige opleidingen organiseert in het Nederlands visserijonderwijs. Uit het evaluatierapport blijkt dat deze cursus positief onthaald werd bij zowel studenten als lesgevers. Daarom zal deze opleiding verankerd worden in de opleiding voor beroepsvissers. Het plan is om de cursus 'Vissen met toekomst' op te laten nemen in de permanente bijscholing voor vissers via een train-the-trainer-systeem.

Met de uitvoering van de cursus 'Vissen met toekomst' wordt er aan de verplichtingen van het herziene STCW-F-verdrag (treedt in 2024 in werking) op het gebied van duurzaamheidsstraining voor vissers voldaan. Dit is relevant aangezien België dit verdrag heeft geratificeerd. Daarnaast geeft men op die manier ook invulling aan 'OSPAR Recommendation 2019/01 on the implementation of sustainability education programmes for fishers'. Naast deze wettelijke verplichtingen is het bovenal van belang om toekomstige vissers bewust te maken van de omgeving waarbinnen ze opereren. Door hen kennis aan te reiken over het mariene milieu, het visserijbeheer, de visketen, ondernemerschap, veiligheid en het maatschappelijke speelveld kunnen deze toekomstige generatie vissers hun verantwoordelijkheid nemen in het verder verduurzamen van de visserij. Uiteindelijk is het essentieel om naast wet- en regelgeving en (technische) innovaties te investeren in vakmensen die op de hoogte zijn van de bestaande wet- en regelgeving, in staat zijn om met nieuwe innovaties te werken en op de hoogte zijn van de duurzaamheidsuitdagingen die leven binnen de sector.

UITVOERDER

Provincie West-Vlaanderen in samenwerking met dienst Marien Milieu

MOGELIJKE PARTNERS

ProSea, ILVO, Dienst Zeevisserij, VLIZ, Zeevissersfonds, MIM

BELANG VAN DE ACTIE	Het bevorderen van kennis en milieubewustzijn in visserijopleidingen, zodat studenten zich, ook in hun toekomstige werkomgeving, bewust zijn van de impact van menselijke activiteiten op het mariene milieu.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Aanvang in 2022 nadien vindt de cursus om de twee jaar plaats.
VERWACHTE OUTPUT	Opleiding 'Vissen met toekomst' opnieuw in Maritiem Instituut Mercator organiseren maar focussen op het train-the-trainer-principe zodat deze opleiding in de toekomst elke 2 jaar herhaald kan worden. Elke visser-in-opleiding krijgt de cursus op deze manier tijdens de opleiding.
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	<ul style="list-style-type: none"> • STCW-F-verdrag • 'OSPAR Recommendation 2019/01 on the implementation of sustainability education programmes for fishers'

11. Integreren van de problematiek rond lozingen en marien zwerfvuil als onderdeel voor de examens 'beperkt stuurbrevet' en 'aanvulling algemeen stuurbrevet'

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE	<p>Pleziervaarders vormen nog steeds een bron van marien zwerfvuil. Deze actie heeft als doel het informeren van aanstaande vaarbrevethouders over de problemen omtrent marien zwerfvuil.</p> <p>Concreet betekent dit dat de examenleerstof wordt uitgebreid. Momenteel bestaat deze enkel uit elementaire kennis over het voorkomen van zwerfvuil in binnenwateren en de zee. Deze wordt uitgebreid naar preventie van vervuiling en inzameling van afval. Nieuwe pleziervaarders moeten weten dat er ontvangstvoorzieningen aanwezig zijn in elke haven en dat ze vrij zijn zich daar van hun afval te ontdoen. Belangrijk is hierbij te vermelden dat zelfs groenafval en andere specifieke types van afval niet zomaar overboord gegooid mogen worden (MARPOL, Annex V)*. Cursisten zullen met de toegevoegde leerstof ook bewust gemaakt worden van de gevolgen van geluids- en luchtvervuiling in het mariene milieu.</p>
UITVOERDER	Dienst Marien Milieu & DG Scheepvaart
MOGELIJKE PARTNERS	Vaarscholen en GoodPlanet via het Blue Flag-initiatief
BELANG VAN DE ACTIE	De pleziervaartsector sensibiliseren over het probleem van marien zwerfvuil en laten zien waar zij kunnen bijdragen aan mogelijke oplossingen.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Start in 2025. Eens geïmplementeerd is enkel nog een systematische review nodig van de leerstof.
VERWACHTE OUTPUT	Afgestudeerden/kapiteins zijn op de hoogte van de problematiek van marien zwerfvuil en hebben kennis van de belangrijkste richtlijnen en initiatieven hierrond. Op lange termijn wordt de pleziervaart duurzamer en vermindert de impact van deze bron van marien zwerfvuil.
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	<ul style="list-style-type: none">• Blue Flag-initiatief• OSPAR – seafarers education initiative• MARPOL ANNEX V
RELEVANTE LITERATUUR	<ul style="list-style-type: none">• https://www.blueflag.global/blue-flag-for-boat-owners• https://mobilit.belgium.be/nl/scheepvaart/pleziervaart/bestuurder_0/hoe_brevet_bekomen/icc• https://www.imo.org/en/OurWork/Environment/Pages/Garbage-Default.aspx• https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/OurWork/Environment/Documents/Simplified%20overview%20of%20the%20discharge%20provisions%20of%20the%20revised%20MARPOL%20Annex%20V.pdf

12. Sensibiliseren van het brede publiek en aanbieden van oplossingen voor bronnen van micro- en nanoplastics

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE	<p>Veel mensen zijn zich bewust van de impact van marien zwerfvuil en zijn bekend met de beelden van afvalhopen in de oceanen of dieren die in afval verstrikt geraken of dit opeten. Een aspect dat vaak minder onder de aandacht wordt gebracht, is microplasticsverontreiniging in het milieu. Primaire en secundaire microplastics verontreinigen onze zeeën en oceanen (Boucher, 2017).</p> <p>Om vervuiling met microplastics te beperken, moet er een grote bewustwording zijn bij mensen van hun impact. Kennis over de bronnen, verspreidingsroutes en effecten van microplastics in het milieu en op de volksgezondheid, zijn essentiële elementen in het vergroten van het verantwoordelijkheidsgevoel bij het grote publiek en de motivatie om de problematiek aan te pakken.</p> <p>De dienst Marien Milieu zal hiervoor een reeks van infografieken laten maken om de belangrijkste bronnen, verspreidingsroutes en oplossingen in kaart te brengen.</p>
UITVOERDER	Dienst Marien Milieu & dienst Productbeleid
MOGELIJKE PARTNERS	Gewestelijke overheden
BELANG VAN DE ACTIE	Het bestaan van microplastics, hun impact op het milieu en hun mogelijke effecten op de menselijke gezondheid zijn merendeels onbekend bij het grote publiek. Om een mogelijke verandering en actie bij het grote publiek teweeg te brengen is er nood aan correcte en duidelijke informatie over deze problematiek. Via de infografieken kan dit op een overzichtelijke manier weergegeven worden.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Aanvang 2023, uitwerken infografieken en twee maanden nadien inzetten op verspreiding.
VERWACHTE OUTPUT	<ul style="list-style-type: none">• Infografieken
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	<ul style="list-style-type: none">• Website Dezeebeginbijzelf• Beat the microbead

13. Opstellen van een jaarlijkse beleidsinformerende nota met het overzicht van wetenschappelijke kennis van marien zwerfvuil en microplastics in België

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE	<p>In België wordt sinds 2002 onderzoek verricht naar de aanwezigheid en de effecten van zwerfvuil en microplastics in België. Dit onderzoek heeft als primair onderzoeksgebied het Belgische deel van de Noordzee (BNZ), inclusief de kustwateren, en de stranden. De nota geeft een overzicht van de aanwezigheid, de herkomst en de mogelijke impact van zwerfvuil, inclusief microplastics.</p> <p>Ieder jaar wordt in het kader van de nationale werkgroep een update gemaakt van de beschikbare wetenschappelijke informatie over (marien) zwerfvuil en microplastics in België (via een beleidsinformerende nota - BIN) door het VLIZ. Dit om de wetenschappelijke onderbouwing te voorzien voor wat betreft de beschikbare wetenschappelijke studies over (marien) zwerfvuil en microplastics om de problematiek verder in kaart te brengen en de aanwezigheid van zwerfvuil en microplastics beter aan te kunnen pakken. Daarnaast brengt de nota het Belgisch (marien) onderzoekslandschap over deze thematiek in kaart en gaat ze in op de onderzoeksnoden. Er wordt eveneens aandacht geschonken aan onderzoeks- en innovatie-initiatieven inzake remediëringstechnieken en mogelijke oplossingen in Vlaanderen en België.</p> <p>Ten slotte wordt een overzicht gegeven van de diverse Belgische onderzoeksprojecten, en ook van de experten en onderzoeksgroepen inzake het onderzoek naar het voorkomen en de effecten van zwerfvuil en (micro)plastic in België.</p>
UITVOERDER	VLIZ op vraag dienst Marien Milieu
MOGELIJKE PARTNERS	Federale overheidsdiensten, gewestelijke overheden, universiteiten, kennisinstellingen
BELANG VAN DE ACTIE	Het overzicht bewaren van de verschillende monitorings- en onderzoeksactiviteiten van België en hierover rapporteren. Het laat bovendien toe om Belgische onderzoeksactiviteiten in de kijker te zetten.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Actie is reeds lopend en er zal blijvend op ingezet worden doorheen de gehele duurtijd van het actieplan
VERWACHTE OUTPUT	Jaarlijks overzicht van het onderzoekslandschap en de wetenschappelijke informatie over (marien) zwerfvuil en microplastics in België
RELEVANTE LITERATUUR	<ul style="list-style-type: none">• Actieplan marien zwerfvuil 2017• Evaluatie actieplan marien zwerfvuil• Jaarlijkse BIN met overzicht wetenschappelijke kennis over marien zwerfvuil en microplastics in België opgesteld door VLIZ; 2017, 2020, 2021, 2022

14. Uitwerken van een analyse met betrekking tot de link tussen microplastics, het milieu en de volksgezondheid

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE	Om een antwoord te bieden op de stijgende bezorgdheid over de link tussen microplastics en volksgezondheid zal een overzicht van de bestaande wetenschappelijke kennis en een analyse van de inzichten omtrent de impact van microplastics worden uitgewerkt.
UITVOERDER	Dienst Marien Milieu en dienst Chemicals
MOGELIJKE PARTNERS	Kennisinstellingen en onderzoeksinstituten, gewestelijke overheden
BELANG VAN DE ACTIE	Het wetenschappelijk overzicht met alle huidige inzichten over de impact van microplastics op de volksgezondheid en het milieu zal bijdragen om beleidsmatige standpunten in te nemen en doeltreffender nieuwe maatregelen te nemen.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Aanvang in september 2022 met oplevering voorjaar 2023
VERWACHTE OUTPUT	Overzicht van de analyse met betrekking tot de link tussen microplastics, het milieu en de volksgezondheid.
RELEVANTE LITERATUUR	<ul style="list-style-type: none">• Heather A. Leslie, Martin J.M. van Velzen, Sicco H. Brandsma, A. Dick Vethaak, Juan J. Garcia-Vallejo and Marja H. Lamoree (2022). Discovery and quantification of plastic particle pollution in human blood. <i>Environment International</i> Volume 163• Kaur, K., Reddy, S., Barathe, P., Oak, U., Shriram, V., Kharat, S. S. & Kumar, V. (2021). Microplastic-associated pathogens and antimicrobial resistance in environment. <i>Chemosphere</i>, 133005.• Risk, hazard and exposure assessment REACH restriction microplastics

15. Werken met vissers om de zeeën schoon te houden via stimulering van het Fishing for Litter -project

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE	<p>Dit initiatief werd in 2007 ingevoerd in België en wordt blijvend mogelijk gemaakt en ondersteund. Fishing for Litter (FFL) heeft als doel de verwijdering van afval uit het mariene milieu en het bewustmaken van de visserij. Deelnemende visserij-schepen worden voorzien van bigbags om afval dat onbedoeld opgevist werd tijdens visserijactiviteit in te stockeren op het dek. Bij het aan wal gaan kunnen deze bigbags gratis afgeleverd worden in de daarvoor aangewezen faciliteiten. De mogelijkheden voor recyclage van het opgeviste afval zullen verder worden onderzocht in samenwerking met de bevoegde instanties.</p> <p>Sinds de start van het programma in 2013 hebben een 40-tal schepen zich geregistreerd en nemen een twintigtal schepen actief deel aan Fishing for Litter.</p> <p>Het doel is om dit project verder te zetten en uit te breiden (liefst tot 100% deelname), het registratiesysteem en afvalbeheer te optimaliseren, te sensibiliseren en het imago van de visser te promoten.</p>
UITVOERDER	dienst Marien Milieu, Provincie West-Vlaanderen
MOGELIJKE PARTNERS	VVC, OVAM, Rederscentrale, Dienst Zeevisserij, havenkapiteins
BELANG VAN DE ACTIE	<p>De drie doelen van het Fishing for Litter-project zijn:</p> <ul style="list-style-type: none">• de visserijsector bewustmaken van de problematiek van marien zwerfafval;• de visserijsector ertoe bewegen zijn afval beter te beheren;• het mariene zwerfafval geleidelijk uit visgronden verwijderen zodat de druk op het mariene milieu afneemt.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Reeds lopende actie waarop jaarlijks wordt ingezet.
VERWACHTE OUTPUT	<ul style="list-style-type: none">• Jaarlijkse rapporten met de cijferanalyse ophaling• Evenement met de visserijsector• App voor registratie en als promomateriaal• Alle Belgische vissersschepen nemen deel aan FFL
RELEVANTE LITERATUUR	<ul style="list-style-type: none">• https://fishingforlitter.org/• https://rederscentrale.be/fishing-for-litter/

16. Ontwikkeling van een afvalbeheerplan voor 'end-of-life-recreatievaartuigen'

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE

Deze maatregel is eveneens opgenomen in het regionaal actieplan van OSPAR. Op OSPAR-niveau zal deze actie in eerste instantie helpen om zwerfvuil op zee van afgedankte (end-of-life of EoL) recreatievaartuigen aan te pakken door het:

1. ontwikkelen van een methodologie om een inschatting te maken van de hoeveelheid, distributie en materiaalsamenstelling van EoL-recreatievaartuigen die door verdragsluitende partijen (CP) gebruikt kan worden;
2. ontwikkelen van richtlijnen ter ondersteuning van afvalbeheer van EoL-recreatievaartuigen;
3. verzamelen van inventarisatiegegevens van EoL-recreatievaartuigen om een schatting te maken voor de OSPAR-regio.

Inventaris methodologie

OSPAR zal een methodologie ontwikkelen om verdragsluitende partijen in staat te stellen een inventaris van EoL-recreatievaartuigen uit te voeren. De inventarissen zullen schattingen opleveren van de hoeveelheid, de distributie en de samenstelling van het vaartuig, die moeten worden vastgelegd als bewijs voor toekomstig afvalbeheerbeleid.

Richtlijn afvalbeheer

OSPAR zal richtlijnen ontwikkelen en delen om een beter afvalbeheer van EoL-recreatievaartuigen te ondersteunen. Deze richtlijn omvat beste praktijken voor het beheer, de behandeling, recycling en duurzame verwijdering van dergelijke recreatievaartuigen. De richtlijn zal ook casestudies van binnen en buiten het OSPAR-gebied beschrijven, en kansen voor verbeteringen, met name binnen het materiaalontwerp van schepen, benadrukken.

OSPAR Inventaris EoL-recreatievaartuigen

OSPAR zal, indien beschikbaar, inventarisaangiften van CP's verzamelen om een inventaris op te maken van het aantal EoL-recreatievaartuigen, distributie, materiaalsamenstelling en afvalbeheerpraktijken in de OSPAR-regio. Waar geen rendementen beschikbaar zijn, worden schattingen gebruikt.

Afstemming met Europees en nationaal recreatievaartbeleid

België (OVAM) heeft zich samen met het Verenigd Koninkrijk geëngageerd als task leader om aan deze OSPAR-actie mee te werken. Voor de uitvoering van de drie elementen van deze actie is informatie-uitwisseling tussen de verdragsluitende partijen nodig en moet het delen van beste praktijken mogelijk worden gemaakt. De resultaten van deze actie zullen dan ook een aanvulling vormen op de besprekingen en acties op Europees niveau. Verwacht wordt dat de EU-stakeholdersgroep voor EoL-pleziervaartuigen, die de opportuniteiten en uitdagingen op gebied van afvalbeheer bekijkt, tegen eind 2022 aanbevelingen zal voorleggen aan de Commissie en de lidstaten voor eventuele toekomstige acties.

	<p>In dit kader voert het DG Scheepvaart momenteel een voorbereidend project uit met als doel tegen eind 2022 de mogelijke pistes in kaart te brengen om tot circulaire economie in de Belgische pleziervaartsector, zowel op zee als op de binnenwateren, te kunnen komen en vervolgens een actieplan te kunnen uitwerken. Dit project omvat tevens rondetafelgesprekken met de verschillende betrokken Belgische overheidsdiensten en stakeholders. Het project houdt rekening met reeds bestaande wetgeving voor de pleziervaart (zoals voor de registratie, veiligheid, zaakstatuut, scheepszekerheidsrechten, etc) en ook met de bevoegdheidsverdeling in België over pleziervaart en waterwegen enerzijds en afvalverwerking anderzijds.</p>
UITVOERDER	DG Scheepvaart en OVAM
MOGELIJKE PARTNERS	dienst Marien Milieu, dienst Circulaire Economie (FOD Economie)
BELANG VAN DE ACTIE	<p>EoL-recreatievaartuigen zijn een bron van zwerfvuil op zee wanneer ze offshore of aan de kusten (inclusief havens) worden achtergelaten. De afbraak ervan door wind en oceanografische processen leidt immers tot de verspreiding van macro- en microzwerfvuil.</p> <p>OSPAR past het concept van levenscyclusbeheer toe op andere producten die een bron van zwerfvuil op zee zijn, en een dergelijke aanpak is ook vereist voor pleziervaartuigen. Dit is belangrijk gezien de stijgende activiteit van het maritieme toerisme in combinatie met een verouderende vloot van boten die zijn gebouwd met met-glas-versterkt plastic.</p> <p>Hetzelfde geldt des te meer ook voor pleziervaartuigen op de binnenwateren. Het stimuleren en ondersteunen van een circulaire economie is ook een belangrijke prioriteit voor België. Een circulaire economie voor de pleziervaart zou uiteindelijk ook een positieve bijdrage leveren in de strijd tegen zwerfvuil op zee.</p>
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Start in najaar 2023: Afronding van de inventarisatiemethodiek en de richtsnoeren voor afvalbeheer van recreatieve boten. Einddatum gepland herfst 2024 met een inventaris van praktijken binnen de OSPAR-regio gepubliceerd.
VERWACHTE OUTPUT	<ul style="list-style-type: none"> • OSPAR-resultaten dragen bij aan het actieplan voor een circulaire economie voor de Belgische pleziervaartsector • Communicatie en sensibilisering rond de problematiek van achtergelaten pleziervaartuigen, de gebruikte materialen in de pleziervaart en hun impact op het mariene milieu
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	<ul style="list-style-type: none"> • EU-stakeholdersgroep voor EoL-pleziervaartuigen • Project van het DG Scheepvaart om tot een juridisch kader te komen om 'achtergelaten vaartuigen' te laten vernietigen (op basis van een recyclagebijdrage)
RELEVANTE LITERATUUR	<ul style="list-style-type: none"> • https://europeanboatingindustry.eu/newsroom/newsletter/item/404-meeting-of-the-stakeholders-working-group-for-end-of-life-recreational-boats • https://www.sirris.be/nl/het-recyclen-van-afgedankte-composiet-jachten-en-boten-een-werkbare-oplossing

17. Opruimen van afval in en rond scheepswrakken

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE	<p>In diverse studies is beschreven hoe hard substraat een aantrekkelijke vestigingsplaats is gebleken voor flora en fauna. Van alle kunstmatig hard substraat lijken scheepswrakken het meest divers te zijn en bovendien worden verstorende activiteiten in hun nabijheid zoals visserij en baggeractiviteiten vaak sterk beperkt en/of gereguleerd, waardoor de ontwikkeling van de geassocieerde levensgemeenschappen in alle rust kan plaatsvinden (Zintzen et al., 2004). Marien zwerfvuil vormt echter een probleem op en rond de wrakken, en kan op zijn beurt negatieve gevolgen hebben voor het mariene leven (o.a. verstrengeling in visnetten).</p> <p>Naar eerdere voorbeeldacties wordt in deze actie de schoonmaak van één of meerdere scheepswrakken beoogd, idealiter in combinatie met het opstellen van een monitoringsprogramma om na te gaan in hoeverre er terug afval rondom wrakken wordt verzameld. Concreet houdt dit in dat de scheepswrakken worden ontdaan van visnetten, vislood en ander macro-afval waarbij er ook aandacht is voor gegevensverzameling. Als immers voldoende en gestandaardiseerde meta-data over bv. hoeveelheid en type verzamelde afvalitems worden bijgehouden, kan dit bijdragen aan de opvolging van de toestand en het uitbreiden van de kennis over het probleem van afval op de zeebodem. De data zullen doorgegeven worden aan het BMDC.</p> <p>Tijdens het opruimen worden ook een biologische (welke soorten zitten er/zijn er verdwenen) en archeologische inventarisatie (welk schip is het) gemaakt en wordt eventueel beeldmateriaal (video, foto, film, etc.) verzameld. Deze actie kan ook bijdragen aan bewustmaking van een breder publiek wat betreft het afvalprobleem en de kwetsbaarheid van bepaalde habitats en soorten.</p>
UITVOERDER	dienst Marien Milieu
MOGELIJKE PARTNERS	KBIN, VLIZ, dienst Onroerend Erfgoed, duikclubs
BELANG VAN DE ACTIE	Opruimen van afval en in rond wrakken met als doel het herstel van geassocieerde wrak-gemeenschappen en functionele relaties (paai-kraamkamer, schuilplaats, etc.). De meerwaarde van een dergelijke actie ligt ook in de sensibilisering van een breed publiek (o.a. recreatieve duikers), zeker gezien zwerfvuil op zee een belangrijk thema is op de Europese beleidsagenda (OSPAR operationele doelen) en de effecten van zwerfvuil op het mariene leven een ruime doelgroep aanspreekt. Daarenboven spreken cultuurhistorische wrakken extra tot de verbeelding.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Reeds lopende actie, de opkuis van de SS Kilmore staat gepland in de zomer van 2022. Nadien wordt bekeken welke wrakken interessant zijn om op te ruimen.
VERWACHTE OUTPUT	De opkuis van de SS Kilmore en andere wrakken
RELEVANTE LITERATUUR	<ul style="list-style-type: none">• https://www.health.belgium.be/nl/news/45-ton-afval-bovengedaald-bij-schoonmaak-wrak• https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/10/19/scheepswrak-ss-kilmore-woordt-

[opgeruimd/](#)

- Zintzen, V., Cl Massin, A. Norro, A. Cattrijsse, E. Vanden Berghe, S. Degraer, M. Steyaert, M. Vincx, and J. Mallefet. "Belgian shipwrecks: hotspots for marine biodiversity." *VLIZ Special Publication* (2004)
-

18. Onderzoek naar afvalhotspots in zee en mogelijkheden tot opruiming

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE	<p>De verspreiding van afval in zee hangt af van tal van fysieke factoren zoals stromingen of wind. Soms spoelt dit afval aan op het strand, maar soms zinkt het naar de zeebodem op zogenaamde 'hotspots'.</p> <p>Hoewel er afval op de zeebodem ligt dat afkomstig is van visserij, zoals netmateriaal of touwtjes van spekking, is er geen eenduidig oorzakelijk verband tussen afval op de zeebodem en visserij-intensiteit. Met andere woorden: het is niet zo dat het meeste afval wordt gevonden op plaatsen waar het meest intensief wordt gevestigd. Evenmin is er een direct verband met zandwinning of offshore windparken. Op één baggerstortplaats echter, nabij de haven van Zeebrugge, wordt beduidend meer afval op de zeebodem teruggevonden. Het blijft echter onduidelijk of dit het gevolg is van het storten zelf, of van stroming of andere drijvende krachten. Er is dus een gedetailleerde monitoring van deze afvalhotspot nodig, om deze dan naderhand in de mate van het mogelijke te verwijderen. Bovendien moet er via gerichte monitoring in kaart gebracht worden waar er in het BNZ eventueel andere afvalhotspots voorkomen.</p>
UITVOERDER	dienst Marien Milieu
MOGELIJKE PARTNERS	ILVO, KBIN, VLIZ, baggeraars
BELANG VAN DE ACTIE	Plastic afval in hotspots op de zeebodem zal geleidelijk aan degraderen tot micropartikels die veel moeilijker (tot niet) te verwijderen zijn dan de grotere stukken afval. Een dergelijke hotspot wordt dus best zo snel mogelijk opgeruimd.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Aanvang project in 2026 met looptijd 12 maanden
VERWACHTTE OUTPUT	<ul style="list-style-type: none">• Bijkomende gegevens over de afvalhotspot voor Zeebrugge-Oost• Verwijdering van deze afvalberg• Hotspot map
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	<ul style="list-style-type: none">• Vlaams integraal actieplan marien zwerfvuil• OSPAR Marine Litter Regional Action Plan• European Green Deal – Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil
RELEVANTE LITERATUUR	<ul style="list-style-type: none">• Fantina Madricardo et al., 2020. How to Deal With Seafloor Marine Litter: An Overview of the State-of-the-Art and Future Perspectives• https://ilvo.vlaanderen.be/nl/nieuws/plasticvervuiling-in-de-belgische-noordzee-geen-alarmerende-hoeveelheden-microplastics-in-vis-en-schaaldieren-kunststof-vezels-alomtegenwoordig-en-hotspot-nabij-zeebrugge

19. Ecologische staat monitoren van wrakken via de Adopt a Wreck-campagne

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE	<p>Deze actie heeft tot doel om betrouwbare informatie te geven over de werkelijke toestand van marien zwerfvuil en biodiversiteit op en rond scheepwrakken via de Adopt a Wreck-campagne.</p> <p>De Adopt a Wreck-campagne is oorspronkelijk in 2000 opgezet in het Verenigd Koninkrijk. Het programma is een manier om het publiek aan te moedigen de sites die het bezoekt actief te registreren. Voor de informatie over de werkelijke toestand van marien zwerfvuil op en rond scheepwrakken kan beroep gedaan worden op burgerwetenschap. Hierbij zullen vrijwilligers en duikclubs kunnen worden ingeschakeld om scheepswrakken te monitoren. Er wordt naar meerdere aspecten gekeken, namelijk het zwerfvuil op en rond het wrak, de biodiversiteit op en rond het wrak en aspecten van het cultureel erfgoed.</p> <p>Er zullen workshops georganiseerd worden om deze mensen bij te brengen hoe ze best omgaan met het verzamelen van data en het rapporteren zodat deze data uniform zijn tussen de verschillende duikclubs. Duikclubs die vaak in de Noordzee duiken, kunnen elk een wrak toegewezen krijgen of kiezen waar ze een 3 à 4-tal keer over kunnen rapporteren. Rapporteren kan via de dienst Marien Milieu waarna de data worden ingegeven in de centrale Europese database wrecksite.eu. Zo wordt een continue en uniforme instroom aan data verkregen die kan helpen met het monitoren van de wrakken.</p>
UITVOERDER	dienst Marien Milieu
MOGELIJKE PARTNERS	Provincie West-Vlaanderen, (Lokale) duikclubs, Duikorganisaties (CMAS, NELOS, LIFRAS, PADI), Onroerend erfgoed, KBIN, VLIZ, DG Scheepvaart
BELANG VAN DE ACTIE	Via burgerwetenschap kan op een nieuwe manier informatie verkregen worden over afval, biodiversiteit en de status van wrakken. Tegelijkertijd zorgt de actie voor een breder maatschappelijk draagvlak voor de belangrijke functie van wrakken in onze Noordzee voor het mariene leven en brengt het de gevolgen van marien zwerfvuil goed in kaart.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Start vanaf 2022. Opzet van het vrijwilligersprogramma en nagaan van interesse bij duikclubs is het belangrijkste. Nadien kan via workshops informatie over het programma verder uitgerold worden.
VERWACHTE OUTPUT	<ul style="list-style-type: none">• Meer data over wrakken: vervuiling & biodiversiteit• Minder afval rond de wrakken die op kortere termijn schoongemaakt kunnen worden
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	Verschillende Adopt a Wreck-programma's in het buitenland: Nautical Archaeology Society UK; Dive New Zealand
RELEVANTE LITERATUUR	<ul style="list-style-type: none">• Belgian shipwrecks hotspots for biodiversity• Nautical Archaeological Society

20. Creatie van een databank voor marien micro-afval in functie van internationale rapporteringsrichtlijnen

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE

Gezien de alomtegenwoordigheid en persistentie van microplastics, staan acties ter preventie en reductie van plastic zwerfvuil hoog op de agenda. Monitoring van de microplastics concentraties in het mariene milieu werd opgestart in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS). Dit zal toelaten een beeld te schetsen van de huidige toestand, de evolutie op termijn te volgen en de efficiëntie van de acties te evalueren. Ook in regionale context (OSPAR) wordt een mariene microplastic indicator ontwikkeld. Er is echter nog geen centrale databank voor het beheer van de verzamelde gegevens op nationaal niveau. De oceanografische databank (IDOD) van het Belgisch Marien Datacentrum (BMDC, KBIN), een door IODE erkend Nationaal Oceanografisch Datacentrum (NODC), is hiertoe de aangewezen databank. Ze mits enig ontwikkelingswerk, zodanig uitgebreid worden dat de mariene microplastic data gemeten in water, sediment en biota opgenomen kunnen worden. Dit zal verzekeren dat de data centraal beheerd worden, de data archivering op lange termijn gewaarborgd is, de data publiek beschikbaar worden gesteld, en ook dat rapportage van deze gegevens in het kader van de internationale context kan plaatsvinden conform de respectieve procedures (o.a. OSPAR, Europese Commissie en EEA i.h.k.v. KRMS, EMODnet Chemistry). BMDC is verantwoordelijk voor het centraal beheer van de monitoringsdata en disseminatie en beschikt over de nodige know-how, in nauwe samenwerking met de wetenschappelijke dienst Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee (BMM, KBIN).

KBIN en ILVO nemen momenteel als actieve leden deel aan de ICES werkgroep met betrekking tot marien afval, de 'Working Group on Marine Litter' (WGML) om het ICES-datacentrum te ondersteunen bij de herziening van het rapportage formaat van micro-afvalgegevens. Dit gebeurt door aanbevelingen van deskundigen over de vereisten in verband met metadata, eenheden, standaardtermen en structuur te verzamelen. Zodra het herziene formaat voor micro afval gegevens is gepubliceerd, zullen alle NODC's worden uitgenodigd hun micro afval gegevens bij het ICES-datacentrum in te dienen. Dit zal de toekomstige geïntegreerde beoordeling van de verontreiniging door microplastics in de Noord-Atlantische Oceaan en de Baltische Zee (OSPAR-verdrag) ondersteunen. Vele NODC's moeten hun monitoringgegevens over microplastic ook rapporteren aan het EU-portaal EMODnet Chemistry (<https://www.emodnet-chemistry.eu>), dat de KRMS-richtlijn ondersteunt. Het formaat voor de rapportering van gegevens over microplastics naar EMODnet verschilt echter van dat van ICES, hoewel beide naar verwachting waar mogelijk op elkaar zullen worden afgestemd. Dit werk zal door WGML worden aangepakt via de actieve betrokkenheid van KBIN- en ILVO-leden. Als NODC zal BMDC zijn databank bijwerken en zijn gegevensstroom zodanig aanpassen dat deze volledig compatibel is met zowel het nieuwe ICES-formaat als het formaat van EMODnet Chemistry.

UITVOERDER

KBIN

MOGELIJKE PARTNERS	ILVO (afstemming dataformaat in het bijzonder voor biota)
BELANG VAN DE ACTIE	<ul style="list-style-type: none"> • Verzekeren van een correct gestructureerd databeheer voor micro-afval en bewaring van de data op lange termijn. • Verzekeren van het tijdig rapporteren in internationale beleidscontext van de data in de gevraagde formaten op een efficiënte wijze. • Verzekeren van een goede verstandhouding en goede afspraken tussen de verschillende actoren.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Start in 2024. Vervolgens deelname aan overleg in verband met gegevensformaat (enkele maanden). Design en implementatie IDOD (ca. 4 maanden). Vervolgens zal de actie doorlopen onder de vorm van periodieke meetings en langetermijnonderhoud van formaten en databank, rapportering en verdere betrokkenheid binnen de WGML-werkgroep.
VERWACHTE OUTPUT	Dataflow rapportage geïmplementeerd: <ul style="list-style-type: none"> • Databank (IDOD) aangepast aan databeheer van microplastics. • Rapportage formaten gedefinieerd en operationeel.
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	<ul style="list-style-type: none"> • OSPAR ICG-ML - Regional Action Plan (dienst Marien Milieu, KBIN en OVAM). • OSPAR expert group Microplastics (KBIN). • EU KRMS Descriptor 10 en EU Technical Group Marine Litter (KBIN en dienst Marien Milieu). • ICES Working Group on Marine Litter (WGML) (KBIN, ILVO, VLIZ). EMODnet Chemistry (https://www.emodnet-chemistry.eu/marinelitter).
RELEVANTE LITERATUUR	<ul style="list-style-type: none"> • ICES, 2019. Integrated Reporting Formats for Environmental Data. Version 3.2.5. • Vinci, M., Giorgetti, A., Galgani, F., 2021. Guidelines and formats for gathering and management of micro-litter data sets on a European scale (floating and sediment micro-litter).

21. Stimuleren van burgerwetenschap via monitoren van afval op stranden

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE

Zwerfvuil, met name plastic, hoopt zich op in onze zeeën en kusten, voornamelijk als gevolg van de huidige niet-duurzame consumptie- en productiepatronen, slecht afvalbeheer en een gebrek aan publiek bewustzijn. Het vormt een toenemende bedreiging voor het mariene milieu, voor de menselijke gezondheid en heeft grensoverschrijdende gevolgen voor wilde dieren en habitats.

De Europese Unie pakt het probleem van zwerfvuil op zee aan via de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS), die de lidstaten verplicht de toestand van onze zeeën te monitoren en de nodige maatregelen te nemen om een 'goede milieutoestand' te bereiken of te behouden.

Hoewel we kunnen vaststellen dat zwerfvuil op zee een groeiend probleem is, zijn meer gegevens nodig om de omvang ervan goed te kunnen inschatten. In dit opzicht kunnen burgers een belangrijke rol spelen bij het verzamelen van gegevens en informatie die nodig zijn om de overheid te helpen zwerfvuil op zee beter te beheren en te voorkomen.

Hiervoor heeft het Europees Milieuagentschap de Marine Litter Watch app (MLW) ontwikkeld. MLW combineert burgerbetrokkenheid met moderne technologie om het probleem van zwerfvuil op zee te helpen aanpakken. MLW heeft tot doel gegevens te verzamelen over zwerfvuil op stranden met de hulp van geïnteresseerde burgers en gemeenschappen, en dit ter ondersteuning van de officiële monitoring. Het maakt het ook mogelijk gegevens te verzamelen van niet-officiële initiatieven zoals opruimacties.

De dienst Marien Milieu zal samen met geïnteresseerde partnerorganisaties workshops organiseren om de werking van de app uit te leggen aan burgers en deze verder te promoten om aanvullende data te bekomen om de problematiek van marien zwerfvuil op Belgische stranden beter in kaart te kunnen brengen.

UITVOERDER

dienst Marien Milieu, KBIN

MOGELIJKE PARTNERS

Organisaties voor strandopruiming, provincie West-Vlaanderen, Europees Milieuagentschap, OVAM

BELANG VAN DE ACTIE

Actieve deelname aan gegevensverzamelingsactiviteiten kan ertoe bijdragen dat burgers en gemeenschappen zich meer bewust worden van de milieuproblemen die in hun omgeving spelen. Dit bewustzijn is van essentieel belang om duurzame praktijken en duurzaam gedrag aan te moedigen. Bovendien kunnen de gegevens dienen als extra aanvulling op de cijfers van de KRMS-monitoring of als aanvulling via niet-officiële initiatieven zoals strandopruiming.

GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM

Start met overleg en uitrollen werking MLW in 2022, nadien jaarlijkse opvolging

VERWACHTE OUTPUT

- Additionele data voor KRMS-monitoring en inzicht in afval op Belgische stranden
- Verhoogde sensibilisering en betrokkenheid burgers

AANSLUITING OP
HUIDIGE
WETGEVING EN
INITIATIEVEN

- Jaarlijkse beach litter monitoring van KBIN onder KRMS

RELEVANTE
LITERATUUR

- [KRMS Descriptor 10 marien zwerfvuil](#)
 - [Marine Litter Watch app](#)
 - [Kerckhof F. & De Cauwer K. \(2018\). Aangespoeld zwerfvuil. In: Belgische Staat, 2018. Actualisatie van de initiële beoordeling voor de Belgische mariene wateren. Kaderrichtlijn Mariene Strategie –FOD Volksgezondheid, Brussel, België, 243 pp](#)
-

22. In kaart brengen van de plastic flux naar zee

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE	<p>Om het transport van plastic zwerfvuil naar zee in Vlaanderen te kwantificeren en in kaart te brengen, werd het cSBO-projectvoorstel 'PLUXIN - Plastic Flux for Innovation and Business Opportunities in Flanders' in 2020 goedgekeurd door VLAIO (Blauwe Cluster). Ook doelstelling nummer 9 van het Vlaams Actieplan Marien Zwerfvuil stelt dat "tegen 2025 de instroom in het mariene milieu van (plastic) afval uit Vlaanderen met 75% verminderd zal zijn". Hiervoor is een nulmeting nodig, een t0-waarde, die door de OVAM als prioritaire actie wordt aangeduid (OVAM, 2017). Beide projecten (t0-meting & PLUXIN) werken samen aan een solide kennisbasis over de plastic flux in Vlaanderen, van belang voor toekomstige beleidsacties en maatregelen om plastic bij de bron aan te pakken.</p> <p>Op basis van de resultaten uit de t0-meting en het PLUXIN-project zal de plastic flux naar zee gekend zijn. Tegelijk zullen na afronden van dit strategisch basisonderzoek nieuwe vragen en kennishiaten gedefinieerd worden die aan de basis zullen liggen van opvolgprojecten. De beschikbare kennis over de plastic flux zal gevaloriseerd worden naar het beleid, wetenschap en industrie o.l.v. VLIZ.</p>
UITVOERDER	VLIZ
MOGELIJKE PARTNERS	PLUXIN-consortium, OVAM
BELANG VAN DE ACTIE	<ul style="list-style-type: none">• Samenbrengen van kennisinstellingen, bedrijven, burgerplatformen, en beleidsmakers in het PLUXIN-ecosysteem zodat nieuwe strategische basiskennis in eerste lijn doorstroomt naar de betrokken stakeholders;• Verworven kennis vormt de basis van bijkomende beleidsinformerende nota's;• Ontwikkeling van een staalname-methodologie en -protocol afgestemd op de state of the art en semi-automatische staalverwerking;• Op alle locaties in het studiegebied (t0-waarde en PLUXIN) werden plastic deeltjes aangetroffen. Een solide kennisbasis is nodig om de aanwezigheid en het transport van plastic in kaart te kunnen brengen;• Hotspots en coldspots van vervuiling worden geïdentificeerd;• Innovatieve plastic detectietechnieken op basis van <i>remote sensing</i> en <i>machine learning</i> worden ontwikkeld;• De kennis over de plastic flux en de spatiale en temporele variatie van deze flux is van belang bij toekomstige acties en maatregelen ter preventie;• Innovatie initiëren op basis van de kennis over de plastic flux.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Lopende tot 29/02/2024
VERWACHTE OUTPUT	Onderzoeksrapporten, Wetenschappelijke publicaties, Open data, Interactieve consultaties met stakeholders, Beleidsinformerende nota
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	Aansluiting via de Vlaamse werkgroep marien zwerfvuil, de nationale werkgroep marien zwerfvuil en de PLUXIN-stakeholders

23. Voortzetten en uitbouwen van de samenwerking met gewesten en wetenschappelijke experts binnen de nationale werkgroep marien zwerfvuil

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE

De nationale werkgroep marien zwerfvuil richt zich op de aanpak van marien zwerfvuil, en bestaat uit zowel de federale als gewestelijke overheden als de provincie West-Vlaanderen, die tevens de kustgemeentes vertegenwoordigt. Experts en wetenschappers actief in het domein van marien zwerfvuil worden uitgenodigd in functie van de agenda. In deze werkgroep wordt informatie uitgewisseld over inspanningen en activiteiten omtrent marien zwerfafval op de verschillende niveaus en waar nodig gecoördineerd.

De deelnemers van de werkgroep engageren zich ertoe om de genomen besluiten en actiepunten op te nemen binnen hun eigen werkveld en de opvolging ervan te communiceren naar de leden van de werkgroep. De werking van deze groep zal geëvalueerd worden in functie van de ontwikkeling van zowel de problematiek als het (inter)nationale beleid hierover. Bijkomende concrete doelstellingen kunnen altijd voortvloeien uit de werking van de werkgroep. De werkgroep komt minstens twee keer per jaar samen.

Op vraag van één van de leden, partners of de dienst Marien Milieu kunnen ook themasessies georganiseerd worden waarbij er specifiek gewerkt wordt rond één topic. Door dieper in te gaan op dit ene thema en het in de spotlight te plaatsen, worden discussies mogelijk gemaakt en kan het helpen om tot gezamenlijke oplossingen te komen. Deze topics kunnen variëren van verbetering van afvalbeheer en bespreking van bepaalde problematische afvalfracties tot een forum over afvalverwijderingsmogelijkheden, enz. Relevante stakeholders die nuttige bijdragen aan de discussie kunnen leveren, worden geïdentificeerd en mee uitgenodigd.

UITVOERDER

dienst Marien Milieu

MOGELIJKE PARTNERS

- Een structurele samenwerking tussen de bevoegde overheden in de aanpak en preventie van het marien zwerfafval garanderen
- De maatregelen en doelstellingen van de verschillende actieplannen omtrent marien zwerfafval maximaal op elkaar afstemmen om dubbel werk te voorkomen
- De coördinatie en gezamenlijke uitvoering van acties omtrent sensibilisering en communicatie mogelijk maken
- Het overzicht bewaren van de vertegenwoordiging van België in verschillende internationale fora over marien zwerfafval en hierover informatie uitwisselen
- Ondersteuning bieden aan in het beleidskader passende initiatieven zoals opruimacties van het strand
- De uitwerking van ad-hocsamenwerkingsverbanden aanmoedigen door via themasessies noden te identificeren en problemen aan te kaarten bij de betrokken belanghebbenden

BELANG VAN DE ACTIE

Actie is reeds lopend en er zal blijvend op ingezet worden doorheen de gehele duurtijd van het actieplan tot eind 2027

GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	<ul style="list-style-type: none"> • Twee vergaderverslagen van de nationale werkgroep (voorjaar en najaar) • Verslagen en opnames van de georganiseerde themasessies met mogelijk daaruit voortvloeiende samenwerkingsverbanden of maatregelen
VERWACHTE OUTPUT	<ul style="list-style-type: none"> • 21 maatregelen voor een circulaire economie (dienst Productbeleid) • Vlaams actieplan marien zwerfvuil (OVAM) • Vlaams uitvoeringsplan kunststoffen (OVAM) • OSPAR ICG-ML - Regional Action Plan (dienst Marien Milieu, KBIN en OVAM) • UNEA AHEG marine plastic litter and microplastics & global resolution (dienst Marien Milieu en Departement Omgeving Vlaanderen) • EU MSFD – Technical group marine litter (KBIN en dienst Marien Milieu) • ICES – Working group on marine litter (VLIZ, ILVO en KBIN) • CPMR - North Sea Commission (Provincie West-Vlaanderen) • IMO MARPOL and GESAMP (OVAM en DG Scheepvaart)
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	<ul style="list-style-type: none"> • Actieplan marien zwerfvuil 2017 • Evaluatie actieplan marien zwerfvuil • Jaarlijkse BIN met overzicht wetenschappelijke kennis over marien zwerfvuil en microplastics in België opgesteld door VLIZ; 2017, 2020, 2021, 2022

24. Ondersteunen van het tweede regionale actieplan marien zwerfvuil van OSPAR

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE

OSPAR is een verdrag waarmee 15 regeringen en de EU samenwerken om het mariene milieu in het noordoostelijke deel van de Atlantische Oceaan te beschermen. De vijftien regeringen zijn die van België, Denemarken, Finland, Frankrijk, Duitsland, IJsland, Ierland, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Portugal, Spanje, Zweden, Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk.

In 2021 werd de nieuwe milieustrategie voor het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan (NEAES) aangenomen. In deze strategie worden collectieve doelstellingen geformuleerd voor de aanpak van de drievoudige uitdaging waarmee de oceaan wordt geconfronteerd: verlies van biodiversiteit, verontreiniging, waaronder zwerfvuil op zee, en klimaatverandering. De uitvoering ervan maakt deel uit van de bijdrage van OSPAR aan de verwezenlijking van de 2030-agenda van de Verenigde Naties voor duurzame ontwikkeling en de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's).

Een van de strategische doelstellingen stelt dat tegen 2022 OSPAR overeenstemming zal bereiken over een geactualiseerd regionaal actieplan inzake zwerfvuil op zee, met inbegrip van een reeks geprioriteerde SMART-doelstellingen om nieuwe en opkomende problemen aan te pakken en om de impact te verminderen van die items die de meeste schade aan het mariene milieu veroorzaken. België, als deel van het projectteam, speelde samen met Nederland en Frankrijk een belangrijke rol bij het opstellen van dit nieuwe regionale actieplan dat in juni 2022 werd aangenomen.

De dienst Marien Milieu en OVAM nemen de leiding voor enkele van de acties in dit nieuwe actieplan waaronder die i.v.m. de input van afval afkomstig van rivieren, de actie rond havenontvangstinstallaties en end-of-life-recreatievaartuigen en die rond spekking. Bovendien zullen zij ondersteuning en expertise bieden voor de uitvoering van de andere acties.

KBIN voert de monitoring van strandafval en microplastics uit, microplastics monitoring wordt momenteel afgestemd in regionale context. INBO staat in voor de monitoring van plastic in de magen van Noordse stormvogels en ILVO voor het meten van afval op de zeebodem tijdens 'trawl surveys'.

UITVOERDER

dienst Marien Milieu, OVAM, KBIN, INBO, ILVO

MOGELIJKE PARTNERS

Leden van de nationale werkgroep, VLIZ, DG Scheepvaart

BELANG VAN DE ACTIE

Plasticvervuiling stopt niet aan de landsgrenzen. OSPAR biedt de verdragsluitende partijen en officiële waarnemers een uniek forum om tot overeenstemming te komen over kosteneffectieve maatregelen die bijdragen tot de verwezenlijking van onze gedeelde nationale, regionale en mondiale doelstellingen zoals de Kaderrichtlijn Mariene Strategie van de Europese Unie en de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. De sectoroverschrijdende aanpak met diverse stakeholders maakt het mogelijk nieuwe en innovatieve benaderingen te ontwikkelen voor het beheer van oceanen, zoals collectieve regelingen voor monitoring.

GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Nieuw regionaal actieplan marien zwerfvuil werd aangenomen in juni 2022 en loopt tot 2030.
VERWACHTE OUTPUT	<ul style="list-style-type: none"> • Gezamenlijke onderzoeksprojecten en -rapporten • Beleidsrapporten en aanbevelingen • Communicatiecampagnes en stakeholderevent
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	<ul style="list-style-type: none"> • OSPAR NEAES Strategy • UNEA new global instrument • UNEP global seas campaign • MSFD Descriptor 10 • https://odnature.naturalsciences.be/msfd/nl/monitoring/2020/ • https://odnature.naturalsciences.be/msfd/nl/assessments/2018/page-d10 • Belgische Staat, 2018. Actualisatie van de initiële beoordeling voor de Belgische mariene wateren. Kaderrichtlijn Mariene Strategie – Art 8 lid 1a & 1b. BMM, Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Brussel, België, 243 pp
RELEVANTE LITERATUUR	<ul style="list-style-type: none"> • OSPAR RAP-ML2

25. Bijdragen aan de ontwikkeling van een internationaal juridisch bindend instrument om plasticvervuiling te beëindigen, onder UNEA

BESCHRIJVING VAN DE ACTIE

Plasticvervuiling, en dan meer specifiek van de oceaan, is een mondiaal probleem dat een globale samenwerking met acties vereist. Gevreesd wordt dat er in 2025 liefst 150 miljoen ton afval (incl. plastic) in de oceanen drijft en dat tegen 2050 het gewicht van de plastic in de oceanen dat van de vissen zal overtreffen.

Na verschillende jaren van discussie in het kader van UNEA en ad-hocexpertgroepen, werd in februari 2022 door UNEA-5.2 besloten om een internationaal juridisch bindend instrument uit te werken over plasticvervuiling, met aandacht voor de hele levenscyclus (van productie tot afvalfase). Dit akkoord werd vastgelegd in de historische resolutie genaamd “End plastic pollution: Towards an international legally binding instrument”.

Deze resolutie vraagt UNEP om een International Negotiating Committee (INC) samen te roepen om een internationaal juridisch bindend akkoord uit te werken tegen eind 2024. Verwacht wordt dat het INC een vijftal keer zal samenkomen tussen nu en eind 2024 om de inhoud en verplichtingen van het akkoord overeen te komen.

Voor België is het belangrijk dat de ambitie van het instrument hoog komt te liggen en dat de Europese en Belgische prioriteiten worden meegenomen. Met het Europese voorzitterschap in de eerste helft van 2024 heeft België ook een kans om de Europese prioriteiten mee te sturen.

Belgische experts zullen bijdragen aan de ontwikkeling van dit internationale milieuverdrag door een Belgische positie overeen te komen in het kader van de SG Plastics en deel te nemen aan vergaderingen van deze groep; door actief bij te dragen aan de totstandkoming van de Europese positie en onderhandelingsrichtsnoeren, in het kader van de Lead Expert Group en WPIEI Global; en door deel te nemen aan de INC's zelf. Verder zal er aan outreach gedaan worden met andere landen en de nodige steun verworven worden om de Belgische en Europese positie kracht bij te zetten.

UITVOERDER

dienst Productbeleid, dienst Marien Milieu, Departement Omgeving

MOGELIJKE PARTNERS

dienst Chemicals, FOD Buitenlandse Zaken, gewestelijke overheden en onderzoeksinstituten verenigd in de CCIM SG Plastics

BELANG VAN DE ACTIE

Plasticvervuiling is een wereldwijde problematiek en het beëindigen van plasticvervuiling vereist internationale samenwerking. Het toekomstige akkoord werd reeds het belangrijkste milieuakkoord sinds het Parijsakkoord genoemd.

Heel belangrijk is dat het toekomstig internationaal instrument de volledige levenscyclus van plastics zal aanpakken. Op die manier kunnen de leemten worden opgevuld die door de bestaande initiatieven en overeenkomsten niet worden aangepakt, met name in de ontwerp- en de productiefase van de

	levenscyclus van kunststoffen.
	Immers, de beste manier om plasticvervuiling aan te pakken is ze in de eerste plaats te voorkomen. Het instrument zal belanghebbenden bijeenbrengen om een gezamenlijk doel te bereiken, namelijk een einde maken aan de lekkage van kunststoffen in het milieu.
GESCHATTE DUUR EN STARTDATUM	Drie jaar met startdatum in juni 2022 met OEWG in Dakar en eerste INC in het najaar 2022 in Uruguay, nadien staan nog 4 INC's gepland met een tweetal per jaar. Oplevering van het nieuwe instrument staat gepland eind 2024.
VERWACHTE OUTPUT	Nieuw internationaal juridisch bindend instrument met een omvattende aanpak van de problematiek van plasticvervuiling, dat de volledige levenscyclus van kunststoffen aanpakt, met maatregelen zowel op het vlak van productie en design (bv. ontwerpen van herbruikbare en recycleerbare producten en materialen), gebruik en consumptie, als afvalbeheer en opruiming van afval. Het nieuwe instrument zal ook aandacht moeten besteden aan internationale samenwerking, toegang tot technologie, capaciteitsopbouw en wetenschappelijke en technische samenwerking.
AANSLUITING OP HUIDIGE WETGEVING EN INITIATIEVEN	<ul style="list-style-type: none"> • Plastic pollution work under UNEP • European Green deal • Circular economy action plan
RELEVANTE LITERATUUR	<ul style="list-style-type: none"> • Resolution text End plastic pollution: Towards an international legally binding instrument

COLOFON

Dit is een uitgave van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu (dienst Marien Milieu)

Verantwoordelijke uitgever:

Pierre Kerkhofs, waarnemend voorzitter van het directiecomité, Galileelaan 5/2, 1210 Brussel

Te citeren als: Belgische Staat, 2022. Federaal Actieplan Marien Zwerfvuil 2022-2027. Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Brussel, België, 54 pp.